

PENGEVIRKE

Tidsskrift for ny bankkultur – Utgis av Cultura Bank

nr. 4 · 2014

PENGEVIRKE
15 ÅR

Tema:

Verdi, visjon
og handling

Pengevirke 15 år – med visjonene i behold

Av Arne Øgaard

I 15 år har vi nå arbeidet med Pengevirke. Dette er det 61. bladet vi lager. Vi kunne selvsagt mimret og sett tilbake på høydepunkter, som da hele redaksjonen satt opp ned helt øverst på 'Demonen' i Københavns tivoli, klare til en ufattelig bratt og hurtig nedovetur. Det var heldigvis bare en lek. Med Cultura Bank har det gått jevnt oppover. Vi og mange av

våre kunder har fortsatt våre visjoner i behold, og det er slike visjoner vi har valgt å belyse i dette nummeret. Vår målsetting er ikke å drømme om fremtiden, men at visjoner sakte, men sikkert skal bli realisert i norsk virkelighet. Virksomheter som

Cultura Bank, Camphillbevegelsen og Økolandsbyen i Hurdal ville aldri eksistert hvis ikke noen mennesker hadde fått en ide som de så med iherdig innsats hadde bestrebet seg på å realisere. Å bringe noe nytt inn i verden vil alltid møte motstand, visjoner må fornyes og tilpasses en virkelighet i stadig endring. En stor fare er at vi glemmer de større målene og fortsetter å arbeide ut i fra ren vane.

En fornyelse av samfunnet i en mer menneskevennlig og bærekraftig retning krever skapende mennesker. Uten at vi er tro mot våre indre impulser vil ikke verden utvikles videre. Noen snakker med en viss forakt om idealister, men det er også slik at for hver god idé som vi lar være å gjøre noe med, visner noe av inspirasjonskraften i oss selv.

Cultura Bank driver sin virksomhet etter prinsippene for 'social banking'. Det innebærer for det første at utlånsformålene vurderes etter etiske kriterier og for det andre transparens – det vil si at innskyterne får vite hva pengene lånes ut til. Cultura Bank arbeider for at etikk og moral skal innarbeides i det økonomiske liv gjennom et nytt syn på penger, økonomi og lønnsomhet, hvor man ikke ensidig fokuserer på egen nytte.

Cultura finansierer blant annet prosjekter som kan forbedre økosystemene, skape renere luftmiljø, gi verdige sosiale forhold, dekke behov for omsorg og gi barn og ungdom bedre oppvekstvilkår. Cultura samarbeider med lignende bankinitiativer i andre land og med organisasjoner som WWF og Redd Barna, Norge.

Cultura Bank har en balanse på ca. 640 millioner kroner. Det er 15 medarbeidere på kontoret i Oslo. Banken har kunder over hele landet. Cultura Bank er medlem av Global Alliance for Banking on Values.

Cultura Sparebank, Postboks 6800, St. Olavs plass,
N-0130 Oslo, Tlf. +47 22 99 51 99,
cultura@cultura.no, www.cultura.no

Abonnement på Pengevirke

Pengevirke finnes både på papir- og i elektronisk utgave. Bestill Pengevirke i elektronisk versjon på www.cultura.no/abonnement. For bestilling eller avbestilling av papirutgaven, send e-post til cultura@cultura.no.

Frivillig abonnementsavgift kan innbetales til konto 1254.01.00177.

Innhold

Visjoner om en moderne bank 4

Ikke for, men sammen med mennesker med spesielle behov 6

Granly Stiftelse 8

Kollektiv kunst i 25 år 10

Smånytt 12

Visjonen om et menneskelig samfunn 14

InnerLife og vår visjon for morgendagen 16

Nøkler til et økosamfunn 18

Vi skaper framtidens verden sammen 22

Nytt fra Cultura 24

Norsk PEN – ny samarbeidspartner for Cultura Bank 26

Økonomer med fokus på miljø og samfunnsansvar: Polly Higgins 28

Den internasjonale bankbevegelsen – felles verdier, ulik lokal tilnærming 30

Aktuelle bøker 31

Redd økoskulen! 32

BINGN Praktisk nordisk utdanning i biologisk-dynamisk jordbruk – trenger også støtte! 33

Kommentar:
Bærekraftig utvikling som forsvant 34

Visjoner om en moderne bank

16. november 1996 ble det avholdt stiftelsesmøte for Cultura Sparebank. Blant de 21 stifterne var Arne Øgaard, som i mange år har hatt tillitsverv i banken, bl.a. som styremedlem. Han forteller her om hvordan han opplevde å være med på å starte banken og hvilke visjoner og tanker stifterne hadde.

Av Arne Øgaard

Rettferdighet og brorskap fremfor konkurranse

Vi som en gang var med på oppstarten av det som i dag er Cultura Bank, hadde så radikale ideer at det tok lang før myndighetene våget å godkjenne banken.

Vårt mål var nemlig ikke å tjene mest mulig penger til investorene, men å skape en bank som kunne fungere som et sunt organ i et mer menneske- og miljøvennlig samfunn. Vi ønsket å bidra til å endre samfunnet slik at det ble større grad av frihet i alle områder hvor det foregår nytenkning og nyskapning. Vi ønsket likhet i forhold til rettssystemet og å utvikle et næringsliv basert på brorskap. Brorskap innebærer en fornuftig og rettferdig fordeling i stedet for en fri og destruktiv konkurranse.

Å organisere parolene fra den franske revolusjonen på denne måten var inspirert av Rudolf Steiners tregreningslære. Dette er ingen ideologi eller oppskrift, men en påpeking av visse lovmessigheter som er nødvendig å forholde seg til hvis en ønsker å utvikle et mer menneskevennlig samfunn.

Transparens og samfunnsnytte

Et utgangspunkt er å beskrive penger som et potensial for at noe kan skje. Når vi som forbrukere kjøper ulike varer, setter vi i gang prosesser i samfunnet. Men også når vi ikke bruker pengene våre er de i aktivitet, de ligger ikke innelåst i et bankhvelv, men lånes ut til ulike virksomheter. Et hovedmål for Cultura Bank er at innskyterne skal vite hva pengene deres blir brukt til når de ikke bruker dem selv. Det vil si at innskyterne skal ha tilgang til informasjon om de ulike utlånsprosjektene. Bankdriften må i størst mulig grad være transparent.

Når en bank låner ut penger, må den selvsagt forholde seg til sikkerhet og betalingsevne hos låntageren, men i Cultura er ikke hovedmålet å tjene penger på kundene. Det er langt viktigere at prosjektet tilfører samfunnet positive kvaliteter. Det kan for eksempel være at det har en miljøvennlig profil eller på annen måte bidrar til å berike og utvikle lokalsamfunnet. Ved å se på utlånsprosjektene på Culturals hjemmeside får en et godt innblikk i hva slags prosjekter som har vært prioritert.

Mange av oss som var med å starte Cultura Bank var

opptatt av at hvis vi tok lave renter på våre innskudd, så kunne låntagerne også få billigere renter. I de etterfølgende årene har renten blitt presset så langt ned at Cultura ikke alltid kan være billigst på utlånsrente. Det koster å drive en liten bank. Men jeg tilhører dem som fremdeles har en visjon om at det

er viktig at mennesker løsriver seg fra trangen til alltid å kjøpe billigst og selge dyrt. Det er ikke vanskelig å innse at vårt begjær etter lave priser er med på å opprettholde uverdige arbeidsforhold og miljøskadelig produksjon. Det hjelper ikke at vi har gode lover og avtaler i vårt eget land så lenge vi er delaktige i en lovløs globalisert økonomi. De nasjonale

lovene er dessuten laget for å sikre minimumsstandarder, og det er derfor viktig å betale litt ekstra til bøndene i det økologiske jordbruket og andre som gjør en innsats for å strekke seg lenger enn myndighetenes minstemål.

Et mål da vi startet banken var at mennesker kunne komme og få hjelp til å vurdere om deres prosjekter var økonomisk levedyktige. Vi ønsket mulighet for økonomisk veiledning og ikke bare utfylling av et dataskjema. Til en viss grad har dette blitt realisert, men det er klart at det koster og at det krever kunder som ikke bare higer etter et størst mulig utbytte til seg selv. Min visjon er at vi må bli stadig flere bankkunder som kan være med på å bære kostnadene ved å drive Cultura som en moderne bank, for eksempel ved å velge lav rente på våre innskudd og ved å kjøpe egenkapitalbevis i banken.

En revolusjonerende tanke ...

De første tankene om en bank som Cultura oppstod i en tid hvor det ennå fantes folk som trodde at arbeiderklassen skulle gjøre revolusjon. Vårt mål var mer den indre revolusjonen som skal til for å overvinne trangen til å gi minst og få mest. Noen hevder at mennesket av natur er egoistisk. Det er riktig, men denne egoismen kan utvides. De fleste er ikke bare opptatt av seg selv, men også av sin familie og sine slektninger, kanskje også av folket i landet der de bor. Men virkelig revolusjonerende blir tanken den dagen vi innser at det som er best for hele menneskeheten og naturen, det er også best for oss selv!

„Et mål da vi startet banken var at mennesker kunne komme og få hjelp til å vurdere om deres prosjekter var økonomisk levedyktige.“

Ikke for, men sammen med mennesker med spesielle behov

- historie og visjoner i norsk Camphillbevegelse

Av Nils Langeland

En dag i 1966 troppet de opp i Helse- og Sosialdepartementet. Margit Engel, lege, Trygve Thornæs, bilmekaniker, Phyllis Jacobsen, helsepedagog og kunstner og Ivan Jacobsen, tidligere ansatt i utenriksdepartementet – nå møbelsnekker. Fire mennesker med en idé om hvordan de ville bygge opp et fellesskap, ikke for, men sammen med mennesker med spesielle behov. Et inkluderende fellesskap!

De bar med seg en stor landskapsmodell av Bakke gård, med hus og verksteder spredt rundt omkring i et bakkete landskap.

Tiden var moden. Arne Schouens *Rettferd for de handikappede*, forløperen for dagens NFU, hadde satt søkelyset på mennesker som til da, i stor grad, hadde vært usynlige i det norske samfunnsbildet.

Møtet med byråsjef Ole Ulleberg skjedde under en lykkelig stjerne. Engasjert vilje møte et behov, og resultatet av møtet ble at de fikk 50 000 kroner til reparasjoner av husene på Bakke gård og en muntlig lovnad om driftshjelp.

Dette første møtet med myndighetene slo an tonen, og i alle år har dialogen med dem vært god.

Russens lysaksjoner skaffet viktig startkapital

Camphill i Norge fikk en 'flying start'. Vidaråsen vokste veldig raskt. Grunnleggerne hadde et godt prosjekt som 'solgte' seg

selv. De hadde en enorm entusiasme og var i stand til å formidle sin visjon slik at andre ble tent. De årlige lysaksjonene, som Rødrussen holdt i fjorten år, til inntekt for landsbyen, gjorde det mulig å bygge mange hus og verksteder. Uten dette ungdomsengasjementet ville ikke Vidaråsen eller de andre landsbyene ha kommet seg på bena. Like viktig som pengene var alle de unge menneskene som kom i kontakt med landsby-idéen og det levende landsbyfellesskapet som utviklet seg.

Forbildet for Vidaråsen var Botton village, en landsby grunnlagt ti år tidligere i Yorkshire i England da barn med spesielle behov fra Camphillskolene ikke lenger var barn. De som skapte den første landsbyen, hadde en klar visjon om at voksne mennesker finner sin identitet gjennom arbeid, kultur og opplysning og at dette er en universell virkelighet som ikke er avhengig av om du er 'normal' eller ikke.

Meningsfylt arbeid til alle

Så Vidaråsen, som Bakke gård snart ble kalt, fikk verksteder, en gård og husfellesskap og med tiden et kirkebygg og en stor forsamlingsal. Arbeidsplassene var reelle, og det som ble produsert var varer av kvalitet som kunne stå på egne ben. Et snekkerverksted som laget leker for salg, et bakeri som snart leverte brød til landsbyen og til Heliosbutikker i Tønsberg og

Julespillet er fra Jøssåsens framføring i Vår Frue kirke i Trondheim i 2011.

Bildet av de første på Vidaråsen er fra 1967. Fra venstre, Lars, Trygve Thornæs, Bjørn Haugen, Phyllis og Ivan Jacobsen, Unni Thornæs, Margit Engel og Arne.

Oslo, et keramikkverksted, et dukkeverksted og et fullverdig gårdsbruk. Husene, med matlaging, tøyvask og renhold var også viktige verksteder.

Produktene var gode nok i seg selv, men det viktigste produktet av dem alle var opplevelsen som hver og en kunne erfare: Jeg gjør noe som andre trenger – jeg behøves – noen trenger meg! For mange var dette en helt ny opplevelse.

Camphillbevegelsen er inspirert av Rudolf Steiners tre-greningstanker om et tredelt samfunn med frihet i åndslivet, likhet i rettslivet og brorskap i næringslivet – en videreføring av idealene fra den franske revolusjon.

I 1986 ble landsbyene trukket ut av HVPU, og vi fikk en statlig rammefinansiering. Dette ga oss muligheten til å fordele driftsmidlene broderlig mellom stedene.

I dag opplever vi at krav til HMS og dokumentasjon tar mer og mer av den tiden som vi gjerne ville bruke på hovedoppgaven. At flere medarbeidere nå blir ansatt med en fastsatt lønn fremfor en behovslønn er også en utfordring for fellesskapet.

Mange søker seg til fellesskapet

Vår store oppgave er å få det maksimale ut av dynamikken som kan oppstå i spennet mellom individ og fellesskap. Mennesket blir mer og mer individualisert, og sterke krefter i vårt samfunn ser selvrealisering som livets mål og mening, men da er det også mange som faller av ved veikanten.

I dag er det mange som søker til landsbyene som har prøvd å leve i egen kommunal leilighet og funnet at det ikke var det de ville.

Man må selv få kunne velge hvor man vil bo.

'Visjonsarbeid' drives i alle landsbyene. Oppgaven er å erkjenne spriket mellom visjonen som vi har om hva vi vil og der vi faktisk nå står og å minske denne avstanden.

Her har vi noe å strekke oss etter.

Den første brosjyren, som ble laget i 1966, hadde tittelen *Ikke for, men med de handikappede*. Oppfordringen er mer aktuell i dag enn noensinne.

Nils Langeland og hans kone Anne har arbeidet i 42 år i Camphill-landsbyene i Norge og bodde i 36 år på Vidaråsen. Han er nå, i kraft av alderen, definert som pensjonist og er bosatt i Camphill, Rotvoll

Camphill landsbystiftelse

Camphill landsbystiftelse i Norge omfatter seks steder, som alle har som oppgave å danne fellesskap der mennesker med spesielle behov, sammen med medarbeidere(ansatte) og deres familie og unge frivillige som kommer for ett år, skaper et fellesskap som innbefatter alle sider ved livet – arbeid, kultur og fritid. Disse stedene er:

Vidaråsen landsby, 1966, Andebu i Vestfold
Hogganvik landsby, 1972, Vikedal i Rogaland
Solborg, 1977, Ringerike i Buskerud
Jøssåsen, 1978, Hommelvik i Sør-Trøndelag
Vallersund, 1981, Bjugn i Sør-Trøndelag
Camphill Rotvoll, 1989 Trondheim i Sør-Trøndelag

Rundt 360 mennesker lever eller arbeider her. 120 av dem er mennesker med spesielle behov og som bor i en landsby. I tillegg er det rundt 28 som kommer inn på dagtid for å arbeide på verksteder.
www.camphill.no

 Camphill Landsbystiftelse
er kunde i **Cultura Bank**

Granly Stiftelse

Når iveren etter å spare penger blir for stor, forsvinner både viktige kvaliteter i hverdagen og mer langsiktige visjoner om et godt samfunn. Stiftelsen Granly på Kapp har i høst hatt harde forhandlinger med Østre Toten Kommune for fortsatt å kunne tilby verdifulle dagaktiviteter. Saken er ennå ikke ferdigbehandlet, men daglig leder Maria Bjune redegjør her for bakgrunnen.

Tekst: Maria Bjune, daglig leder for Granly

Granly Stiftelse ble stiftet i 1938 og er Norges eldste antroposofiske hjem for mennesker med utviklingshemming. Den ble etablert i en tid da det blåste kalde politiske og vitenskapelige vinder over Europa, som gjorde verden til et usikkert sted for disse menneskene. Det startet med 5 barn i det private hjemmet til Solveig Nagell på Toten. I dag leier 26 voksne mennesker sin bolig av Granly. Deres hjemkommuner kjøper tjenester av Granly Stiftelse etter å ha gitt den enkelte enkeltvedtak om rett til hjelp etter Helse- og omsorgstjenesteloven. 20 av de 26 er hjemmehørende i Østre Toten Kommune (ØTK), der Granly ligger vakkert plassert med utsikt over Mjøsa. De andre 6 er hjemmehørende i andre kommuner. Alle avtaler mellom Granly og kommuner, og mellom Granly og den enkelte beboer, slår fast at Granlys drift bygger på antroposofisk livssyn og metoder.

„Granly er og skal være et sted for „Hele mennesker – hele livet.“

Granly har satt søkelyset på sitt verdigrunnlag flere ganger i årenes løp. I løpet av de 5 årene jeg har vært daglig leder ved Granly Stiftelse har vi hatt en større prosess der alle medarbeiderne deltok i gruppearbeider. Vi benyttet blant annet 'world cafe' – en metode som gir god mulighet for alle til å få sagt det de har på hjertet. Enhver slik prosess bringer fram ny bevissthet om hva vi egentlig driver med og hvorfor, selv om det ikke alltid er så lett å sette ord på det. Mange verdier sitter i veggene, i tradisjonen, i bedriftskulturen, og de som er der til daglig ser det ikke. Men man legger merke til det når man kommer for første gang eller etter en lang ferie.

Hele mennesker – hele livet

Første dag på Granly ble jeg hilst velkommen av sykepleieren med ordene „Hjertelig velkommen – hele du“. Oppsummeringen av 3–4 økter med kollektiv selvgransking et par år seinere

var at Granly er og skal være et sted for „Hele mennesker – hele livet“. De positive egenskapene som fikk flest 'stemmer' – altså ble gjenkjent – blant våre ca. 100 medarbeidere var: Selvbestemmelse, respekt, trygghet, glede og humor. Honnør-moteord eller realitet? Jeg tror faktisk det er svært mye realitet i det. En uvanlig lav turnover både blant beboere og ansatte bekrefter at folk trives og at man går sammen gjennom ulike faser i livet. Det blir ganske familiært – man vil hverandre vel.

I disse dager blir Granly og verdiene stilt på prøve. ØTK, som har behov for å redusere kostnader, har lenge hatt en oppfatning av at Granly er dyrt og presser på. Granly viser til ferske sammenligninger, som konkluderte med at Granly koster omtrent det samme, faktisk litt mindre, enn tilsvarende tjenester i kommunen. Dette preller av som vann på gåsa, og kommunen krever at vi skal drive enda billigere. Kommunens ledelse stiller retoriske spørsmål som „Hvor mye skal kommunen betale ekstra for antroposofien på Granly?“ og sprer igjen det feilaktige budskap at denne delen av verdigrunnlaget er en fordyrende og unødvendig glasur på kaka.

Det er særlig prinsippet om at alle som kan og vil skal ha tilbud om dagaktivitet kommunen vil til livs. Dette er sentralt i alle de antroposofiske sosialterapeutiske stedene, men strengt tatt ikke lovpålagt, altså kan det kuttes. Hele mennesker?

Nå har kommunen sagt opp avtalen med Granly, og framtiden for 20 beboere er dermed usikker. De fleste av de 20 har bodd på Granly siden de var barn, for den eldste vil det si i 68 år. Skal han ikke få bo der resten av livet?

Kan Granly drive enda billigere? Ikke hvis medarbeiderne skal fortsette å få samme lønn og pensjonsvilkår som i det offentlige, slik det er nå. Ønsker kommunen å redusere sine kostnader ved å kjøpe tjenester fra private virksomheter som benytter billigere arbeidskraft enn de selv har anledning til?

Ikke hvis målene i enkeltvedtakene og lovverket skal oppfylles etter samme krav til 'forsvarlighet' som nå gjelder. Hvis det er slik som mange velferdsanalytikere hevder, at vi går en framtid i møte der forsvarlighetskravet til helse- og sosialhjelp trappes ned på grunn av kommunal fattigdom, midt mellom statlig og private formuer, ja da har vi en større verdidebatt og mye å gjøre framover.

1 Tore Christian sager ved sammen med vår vaktmester Erik Lillejordet. Vi har en egen gruppe som produserer ved for salg i nærmiljøet. Foto: Lena Reinertsen Erfjord

2 Dag og Fatbia i gang med tennrullproduksjon. Foto: Wenche Senstad

3 Per vever. Foto: Wenche Senstad

4 Jakob er i gang med tegning på aktivitetsbuset. Tegning og maling er viktige former for terapi som blir benyttet her på Granly. Foto: Lena Reinertsen Erfjord

5 Anita ved veven sammen med medarbeider Katarina Martinsen. Foto: Lena Reinertsen Erfjord

Kollektiv kunst i 25 år

Aurora Verksted bygger på verdiene kreativitet, kjærlighet og ansvar. Her skapes kunst og kunsthåndverk i et støttende fellesskap. Siden hvert individ er unikt, blir også arbeidsprosessene tilrettelagt individuelt, så hver arbeidstaker kan utfolde sin kreativitet og skaperkraft.

Tekst: Jannike Østervold Foto: Stian Tørstenson

Resultatet av arbeidet er intet mindre enn imponerende. 25. oktober 2014 åpnet en utstilling i galleriet i Oslo Rådhus, som presenterte et utvalg av verkstedets produksjon gjennom 25 år, samt verker av samarbeidspartnere og nåværende og tidligere medarbeidere. Cultura Bank var til stede ved åpningen.

Etter fløyte, tromme og strupesang fra musiker Benny Braaten ønsket gründer og tidligere leder for Aurora Verksted, Trine Dreyer, velkommen og fortalte levende og engasjert om hvordan Aurora har vokst frem fra en tanke om at folk med yrkeshemming skulle ha et verdig arbeid, ikke bare „gjøre noe“. Det ble starten på Aurora Verksted, som har i dag har en variert produksjon av tekstilprodukter, maling og keramikk. I fjor ble også butikken Respect by Aurora åpnet, midt på Majorstuen i Oslo. Med medarbeidere og ansatte omfatter Auroras verksted og butikk nå rundt 100 personer.

Samarbeid for å gjøre hverandre gode

Det handler om samarbeid, ikke konkurranse, og det er ikke viktig hvem som har gjort hva. Alle har noe å bidra med, og alles bidrag er like viktig. Magnus Olav Sand gir oss et innblikk i Auroras verden gjennom å lese sin egen tekst om hvordan han opplever å jobbe med kollektiv kunst:

„Kollektiv kunst er det å samarbeide om å skape noe sammen, å lære av hverandre og å gjøre hverandre gode. Kollektiv kunst er inkluderende, ikke ekskluderende. Samarbeid er å bære byrdene sammen, det å fordele oppgavene så hver og en kan gjøre litt, og til sammen blir det mer enn én kan gjøre alene. Jeg støtter deg opp slik at du kan løfte meg“, avslutter Magnus.

Visjon:

Aurora Verksted SA er en ledende inspirasjonsbedrift. Vårt kreative uttrykk og vår design er unik og gjenkjennbar, nasjonalt og internasjonalt.

På Aurora får alle ta i bruk sitt særpreg og utvikle sitt potensial.

– *Vi gir mennesker mulighet til å delta i samfunnet.*

Et yrende dyreliv i regnskogen

„Aurora ønsker å ta vare på mangfoldet, det mangfoldet som kommer når vi får være individer og vi ikke tror at det er viktig å være like“, supplerer Trine.

Hun forteller videre at de har latt seg inspirere av et annet mangfold dette året, nemlig regnskogen, det viser en del av bildene på utstillingen.

På denne utstillingen skal publikum også få lov til å være med som kunstnere. Midt på gulvet står et stort lerret, grunnet med grønne fargetoner. Har skal alle som besøker utstillingen få lov til å være med å male, gjerne inspirert av det vi assosierer med regnskogen. Det blir tatt bilde av maleriet hver dag. Når utstillingen er over, skal det doneres til Regnskogsfondet, som har fått neste års TV-aksjon, så de kan auksjonere det bort.

Malerinne Gro Heining og fotograf Carll Goodpasture deltar også med egne utstillinger, hun med bl.a. store, fargerike malerier av trær og han med fotokunst fra komposthaugen.

Unike kvalitetsprodukter

„Det at så mange ulike mennesker har hatt arbeid hos oss, har gjort at vi tilrettelegger for individet“, sier Sina Langfeldt, daglig leder for Aurora Verksted.

„Vi jobber innenfor design, håndverk og kunst. Tilretteleggerne er i hovedsak mennesker med formell bakgrunn som keramikere, designere, tekstilkunstnere og arkitekt, men også formingslærere, skuespillere, forfattere og akademikere. Vi lager kollektiv kunst for salg i det ordinære markedet. Produktene er

Fotograf Carl Goodpasture deltok på utstillingen med fargersterke bilder fra komposthaugen

Gründer Trine Dreyer har vært med fra starten.

unike og av høy kvalitet og selges blant annet av forhandlere som Norway Designs i Oslo, men også fra vår egen butikk Respect by Aurora på Majorstua. Vi ønsker å vise at mennesker med yrkeshemming også er en unik ressurs i samfunnet. Nett-opp ulikheten i bakgrunn hos de ulike kunstnerne gir Auroras design særpreg.“

Samarbeid gir arbeid til funksjonshemmede i Vietnam

Sina forteller videre om et spennende samarbeid med en bedrift i Vietnam, hvor Aurora leverer sitt design og får tilbake ferdigsyddde klær. Det er en liten bedrift der eieren og arbeids-

takerne er funksjonshemmede, og Aurora er deres største kunde.

„Vi betaler rettferdig pris for produktene, de får lønn å leve av, og vi får økt produksjon. Dette er en av våre innovasjonsideer, at mennesker med funksjonshemming i Norge får være med på å bedre livet til mennesker med funksjonshemming i andre land, som ofte ikke har et velferdssystem som ivaretar deres behov“, sier Sina.

I høst har de videreutviklet dette samarbeidet, og Aurora deltar i Innovasjon Norges (IN) program BMMP Vietnam. De har nå laget avtaler med flere om at de skal produsere Auroras design på metervare i silke og bomull, som så skal brukes videre i produksjonen av ferdige klær.

Fargersterke papegøyer fra regnskogen

Aurora Verksted SA er organisert som et selveid, selvdrevet kooperativ for kunstnere med og uten funksjonshemninger. De tilrettelegger varige arbeidsplasser innen kunst, design og håndverk for arbeidstakere med psykiske lidelser, psykisk utviklingshemming og fysisk funksjonshemming
www.aurora-verksted.no

 Aurora Verksted SA
er kunde i **Cultura Bank**

Smånytt

Fairphone

Fairphone er en uavhengig sosial entreprenør, basert i Nederland, som tilbyr en rettferdig produsert smart-telefon. De er opptatt av å ha fullt innsyn i produksjonskjeden, unngå bruk av konfliktmineraler, gi alle ledd i produksjonen rettferdig betaling og tilby et produkt av god kvalitet. De tilbyr reservedeler til telefonene og iFixit-guider på internett, slik at du kan gjøre mange reparasjoner selv. Telefonen har plass til to SIM-kort, så det er lett å bytte mellom to operatører. Praktisk for eksempel når du er ute og reiser.

www.fairphone.com

Anonym på nettet

Duckduckgo er en søkemotor som verken samler inn eller videreformidler informasjon om brukerne. Google derimot lagrer både cookies og ip-adresser. Så er du opptatt av personvern kan det være en ide å bytte søkemotor.

Duckduckgo.com

Buycott app

Vil du vite hvor pengene dine blir av når du handler? Buycott appen er et hjelpemiddel til å utøve din forbrukermakt. Når du bruker Buycott til å scanne et produkt, sjekker den hvilket firma som står bak og hvem som eier det. Eierne sjekkes mot firmaer og merker som er omfattet av kampanjene du har sluttet deg til, og appen gir deg beskjed om produktet er i konflikt med noen av kampanjene. Den raskest voksende kampanjen i øyeblikket er den som forlanger GMO-merking av produkter.

www.buycott.com

1 kjole i 365 dager

The Uniform Project ble startet i 2009 av Sheena Matheiken, som lovet å gå med samme lille, svarte kjole hver dag i ett helt år, som en øvelse i bærekraft og for å samle inn penger til skolegang for fattige barn i India. Hun skulle bare bruke tilbehør hun hadde fått, kjøpt brukt eller laget og få antrekket til å se nytt og spennende ut hver dag. Kreasjonene er dokumentert på video – se vimeo.com/11113046. Mange har senere fulgt hennes eksempel. Hun samlet inn over 100 000 dollar og skaffet mange barn skolegang. Selv om hennes eget prosjekt er avsluttet, kan vi lære mye om å kle seg bærekraftig av hennes eksempel. Ha noen gode basisplagg, bruk fantasien og skap forskjellige antrekk ved hjelp av tilbehøret, istedenfor å kjøpe nytt.

www.theuniformproject.com

Et myldrende mangfold

Oikos – Økologisk Norge har laget en ny brosjyre som formidler forskningsbasert kunnskap om det myldrende mangfoldet i landbruket, som er en viktig forutsetning for matproduksjonen vår. Den største trusselen mot det biologiske mangfoldet på gårdene er intensivt landbruk med kjemiske sprøytemidler, kunstgjødsel og tunge landbruksmaskiner.

God matjord er full av levende organismer – bakterier, sopp, meitemark og andre. Det kan være tusenvis av arter, og samspillet mellom dem er lite utforsket. Men forskningen har vist at økologiske driftsmetoder bidrar til å ta vare på og styrke dette mangfoldet. Enda en god grunn til å dyrke- og kjøpe økologisk!

Brosjyren *Et myldrende mangfold i landbrukets tjeneste* kan lastes ned fra nettsiden til Oikos.

www.oikos.no

Oppkoblede barn

Folkets strålevern i Norge og Strålskyddsstiftelsen i Sverige står bak brosjyren *Oppkoblede barn*, om hvordan mobiltelefoner og PC'er påvirker barns helse. Deres budskap er at vi må ta risikoen på alvor og benytte IT på måter som reduserer eksponeringen for stråling. To hovedregler er å unngå bruk av trådløs teknologi og å holde avstand. Et enkelt tiltak er å sette iPad i flymodus hvis barn skal benytte den til spill. Det anbefales å velge kablet nettverk fremfor trådløst nettverk hjemme og å bruke fasttelefon fremfor mobiltelefon når det er mulig. Gravide oppfordres til å unngå mobilbruk og til ikke å sitte med laptop eller lesebrett i fanget av hensyn til det ufødte barnet.

www.stralevern.org

Visjonen om et menneskelig samfunn

Av Arne Øgaard

Erik Dammann har gjennom 40 år arbeidet aktivt for rettferdig fordeling og økologisk bevissthet. Hans mål har vært å gi fremtidige generasjoner gode leveforhold her på jorda.

Hans siste bok *Verdirevolusjon* (Flux forlag) avsluttes med en visjon om hvilke impulser som kan gi de nødvendige endringene i utviklingen: „Den viktigste drivkraften vil ikke være frykten for et sammenbrudd, men visjonen om et menneskelig samfunn, et samfunn som ikke byg- til det vi innerst inne vil, men på og føler for: Det vil si samar- og deling, og kanskje jeg skal kjærlighet. Ikke som noe vagt men – omsider – som virke-

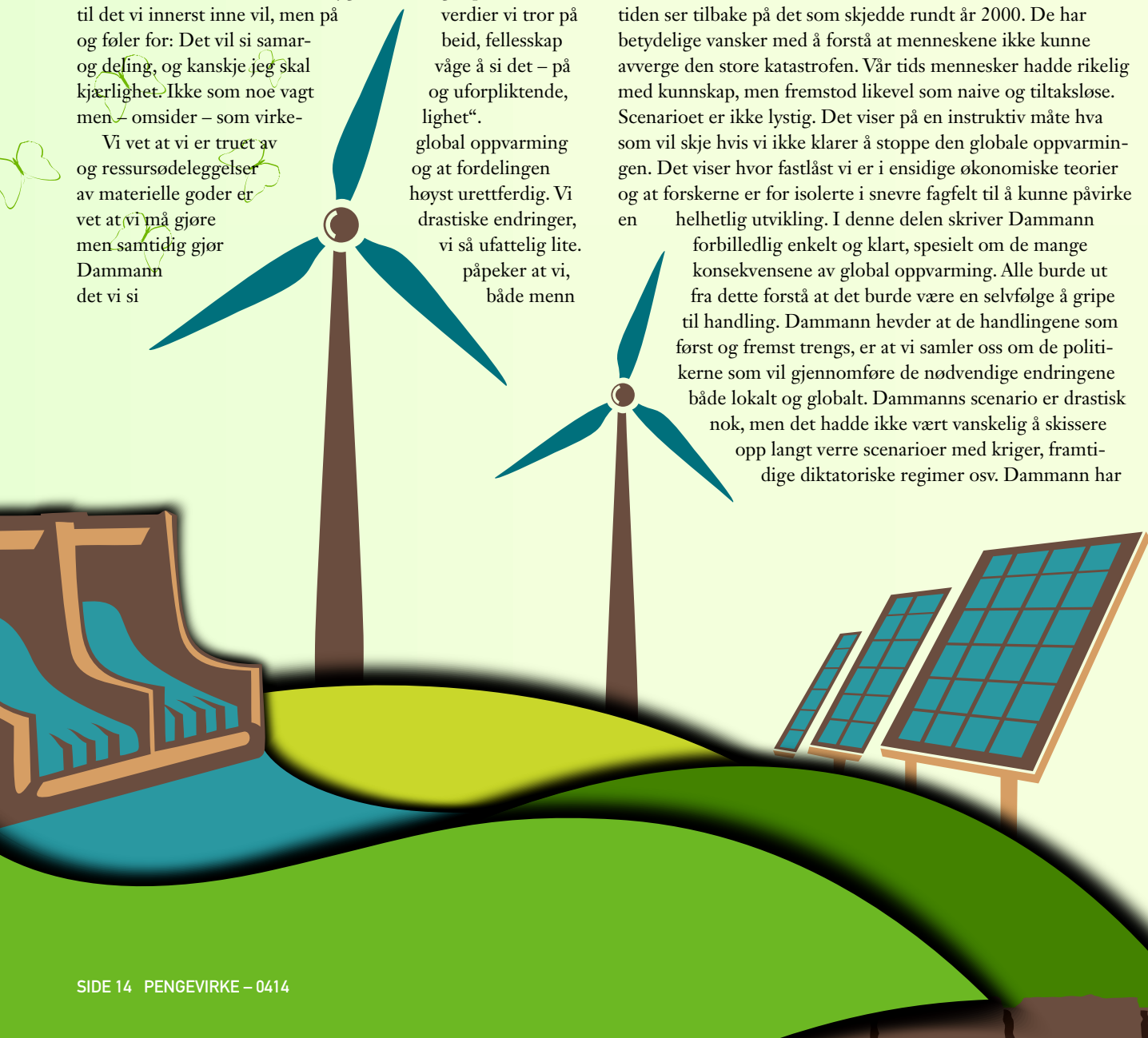
Vi vet at vi er truet av og ressursdeleggelser av materielle goder er vet at vi må gjøre men samtidig gjør Dammann det vi si

ger på motsatsen verdier vi tror på beid, fellesskap våge å si det – på og uforpliktende, lighet“. global oppvarming og at fordelingen høyst urettferdig. Vi drastiske endringer, vi så ufattelig lite. påpeker at vi, både menn

og kvinner, er fanget i en maskulin konkurransetenkning, som på mange måter har ført til en infantilisering av mennesket. Muligheten til positiv utvikling ligger å oppnå et mer feminis- tisk samarbeidssamfunn.

Framtidens forundring

En stor del av Dammanns nye bok er formet som et framtids- scenario hvor forskere som lever flere hundre år inn i frem- tiden ser tilbake på det som skjedde rundt år 2000. De har betydelige vansker med å forstå at menneskene ikke kunne avverge den store katastrofen. Vår tids mennesker hadde rikelig med kunnskap, men fremstod likevel som naive og tiltaksløse. Scenariot er ikke lystig. Det viser på en instruktiv måte hva som vil skje hvis vi ikke klarer å stoppe den globale oppvarmin- gen. Det viser hvor fastlåst vi er i ensidige økonomiske teorier og at forskerne er for isolerte i snevre fagfelt til å kunne påvirke en helhetlig utvikling. I denne delen skriver Dammann forbilledlig enkelt og klart, spesielt om de mange konsekvensene av global oppvarming. Alle burde ut fra dette forstå at det burde være en selvfølge å gripe til handling. Dammann hevder at de handlingene som først og fremst trengs, er at vi samler oss om de politi- kerne som vil gjennomføre de nødvendige endringene både lokalt og globalt. Dammanns scenario er drastisk nok, men det hadde ikke vært vanskelig å skissere opp langt verre scenarioer med kriger, framti- dige diktatoriske regimer osv. Dammann har

„Vi vet at vi er truet av global oppvarming og ressursødeleggelser og at fordelingen av materielle goder er høyst urettferdig. Vi vet at vi må gjøre drastiske endringer, men samtidig gjør vi så ufattelig lite.“

tro på menneskene, det gjelder bare at vi får tak i det vi innerst inne vil og at vi løsriver oss fra forbrukspress og irrasjonelle vekstteorier.

Folkebevegelse for rettferdighet

For 42 år siden ga Erik Dammann ut boka *Framtiden i våre hender*, hvor han beskrev hvordan vi i den vestlige verden gjennom mange år hadde skaffet oss rikdom ved å utbytte land i den tredje verden. Han påpekte også at det hver dag døde 10 000 barn som følge av fattigdom, mens vi i den vestlige verden hadde både livsstils- og miljøproblemer som følge av vår overflod. Det begynte med slavehandel og kolonier, men fortsetter i dag med en urettferdig handelsbalanse. Vi betaler ikke en rettferdig pris for de fleste av våre forbruksvarer. I 1974 traff dette noe i den norske folkesjelen. Mange følte at de hadde nok av ting og at det var helt andre verdier som nå var viktige, samtidig som de var opprørt både over miljøtrusler og global urettferdighet. På et møte i Nadderudhallen samlet det seg 3 000 mennesker som ville starte en folkeaksjon. *Framtiden i våre hender* var i gang og fikk raskt 30 000 medlemmer. Jeg, som stod midt oppe i det hele, tror det tente en visjon i mange om at det var viktig å skape bærekraft og rettferdighet og at vi selv kunne være med å ta fremtiden i våre hender.

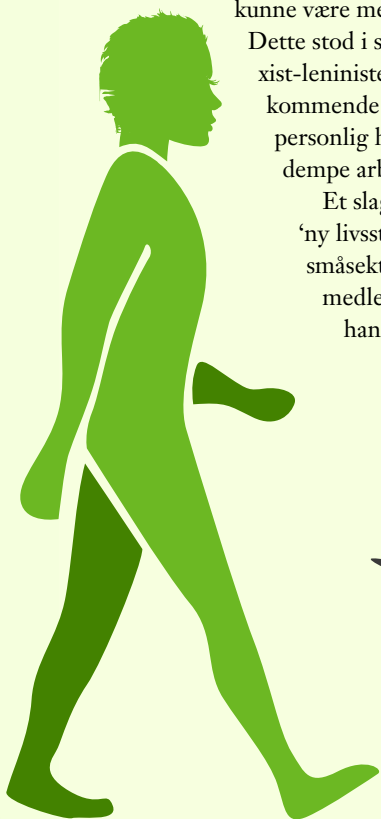
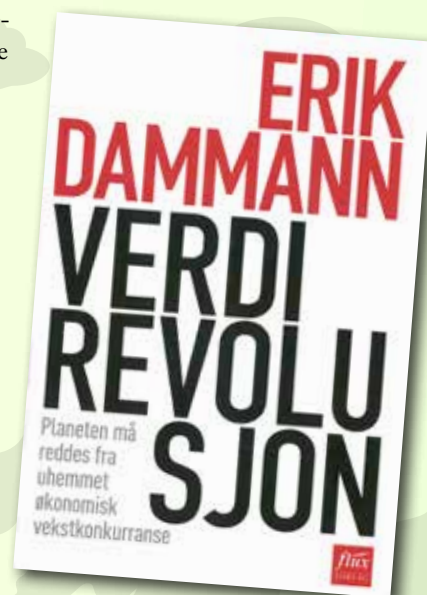
Dette stod i sterk kontrast til samtidens marxist-leninister, som kun trodde på en snart kommende revolusjon. De hevdet at enhver personlig handling i positiv retning ville dempe arbeiderklassens revolusjonsglød.

Et slagord i *Framtiden i våre hender* var 'ny livsstil', men dette kunne ende opp i småsektariske tendenser ved at enkeltmedlemmer la for stor vekt på små handlinger. Ledelsen i bevegelsen

skiftet retning til å legge større vekt på politisk arbeid. Dette preger også Dammanns siste bok. Det er ikke først og fremst vi som skal skape endringer gjennom å bygge opp samfunnet slik vi vil ha det, men vi er nødt til å samles om de politikerne som kan lede oss gjennom de nødvendige reformene. Det finnes et mangfold av ulike oppfatninger av verdien av det vi selv kan gjøre og hvor mye vi kan overlate til politikerne, men de fleste vil vel være enige om at det må til et samspill. I dag ser vi igjen en ny voksende tro på betydningen av egne handlinger. Det settes i gang mange viktige prosjekter, og den økte oppslutningen om Cultura Bank er også et utslag av denne tendensen.

Godvilje uten konsekvenser

Framtiden i våre hender tok på 80-tallet initiativ til en utredning om en Alternativ framtid, og her fikk de støtte av politikere slik at en rekke forskere kom med i arbeidet. Boken *Et samfunn for menneskelig utvikling* av Leif Holbæk-Hanssen ble et av produktene fra dette arbeidet, men som mye annet er den nå glemt. Dammanns siste bok referer en rekke kjente politikere som på denne tiden uttalte seg støttende til hans sak, og de støttet også hans initiativ til å starte et Forum for verdidebatt, som i noen år tiltrakk seg store folkemengder. Men ut av alle disse gode ønskene og tankene er det ikke så lett å se at det har oppstått store konkrete endringer i det politiske livet. *Framtiden i våre hender* har fortsatt tidsskriftet Folkevett med mange gode og opplysende artikler om verdens elendighet, og de bringer fortsatt impulser til egne handlingsmuligheter. Ledelsen i folkebevegelsen arbeider aktivt med å påvirke og bevisstgjøre politikere, og en viss innflytelse håper jeg at de har. Jeg har bare godt å si om Dammanns mange bøker og det arbeidet han inspirert til, men samtidig vekker dette arbeidet min overbevisning om at vi trenger større visjoner. Vi trenger en dypere forståelse av mennesket og hva det er som hindrer oss i å gjøre det som vi vet er riktig. Vi trenger også forståelse av hvilke ikke-materielle verdier og verdisyn som kan frigjøre oss fra det materialistiske kavet.

InnerLife og vår visjon for morgendagen

Av Lisbeth Lind, daglig leder av ArunA-Akademiet

InnerLife er et konsept innen personlig utvikling og åndelig oppvåkning, hvor vi også er opptatt av klimakrisen og hvordan kapitalismens konkurransetenkning og forbrukermentalitet fører til overforbruk, ødeleggelse av naturressursene våre, sosial urettferdighet og mangel på fordeling av livets goder. Allerede for 40 år siden gikk det en grønn bølge over Norges land, da for eksempel Framtiden i våre Hender ble grunnlagt. Vi trodde helt klart at vi lå i forkant og ville komme til å redde verden fra en økologisk krise. Siden den gang har forbruket vårt blitt tredoblet, regnskogen er i ferd med å bli halvert, jordens dyrestand er halvert, og klodens tilstand er blitt presset til et bristepunkt. Hvordan kan det ha seg at alt bare er blitt verre når så mange mennesker har innsett at noe må gjøres? Kan vi bare skyld på dårlige politikere? Det er jo vi som velger dem!

Vi lever i et samfunn som setter multinasjonale handelsavtaler og fri konkurranseutsetting foran menneskelige hensyn. Vi blir fortalt at konkurranseinstinktet i mennesket er allment, som om det er en del av vår menneskelige natur og verdighet, og at konkurranse frembringer kreativitet. Slik vi ser det utelukker konkurranse en hver form for samarbeid og rettferdig fordeling av goder, som nettopp er to grunnverdier vi må gjenskape hvis vi skal unngå 'the point of no return'.

„Vi lever i et samfunn som setter multinasjonale handelsavtaler og fri konkurranseutsetting foran menneskelige hensyn.“

Når Erik Dammann i sin bok *Verdirevolusjon* hevder at det er kvinnen og den feminine intelligens som må inn i bedriftene og politikken for å endre vår situasjon, hva innebærer det? Han drømmer om en ny massemonstring på grasrotplan. Vi tror

ikke at den vil skje, uten at individet søker sin egen åndskraft – en prosess som krever at vi avsetter tid til å søke innover i oss selv.

På ArunA-Akademiet jobber vi med et konsept vi kaller for *Tolv nøkler til oppvåkning*. Vår holdning er at svært mange mennesker ønsker å snu utviklingen, men vi får det ikke til fordi vi mangler selve bevisstheten som kan til for å snu. Mange forveksler bevissthet med kunnskap. Vi har enorme mengder kunnskap

om miljøkrisen og til dels en forståelse av hva vi må gjøre, men det er ikke nok. Fordi mennesket er et åndsvesen – og med vår åndskraft besitter vi noen grunnverdier om hvordan ivareta liv. Det betyr at vi har med oss inn i livet en dypere form for intelligens, som har til hensikt å frembringe vårt menneskeverd. I menneskeverdet ligger evnen til å sette vår neste side om side med oss selv. Slik at jeg ikke forsyner meg med mer enn at du har like mye som meg. Kapitalismens konkurransementalitet dreper dette åndelige urinstinktet i mennesket. Konkurranse og nestekjærlighet er egoets og selvets kjennetegn – to livskrefter som i vår tid står steilt mot hverandre.

Høststemning på Bjørk Gård

Fra kursrommet på Bjørk Gård

I InnerLife erfarer vi bevissthet som et samspill mellom vår forståelse, våre følelser og vår åndskraft – hvor de alle tre trekker i samme retning. Det er da vi kjenner inspirasjonen og motet til å skape forvandling og endring. Det som skjer i Vesten i dag, er at vi mentalt sett forstår hvilken fare vi utsetter oss for, men at følelsene våre er grepet av et behov for å sikre oss i en atmosfære av usikkerhet og frykt for fremtiden. Dessuten lever vi i en kultur som mangler evnen til å bringe individet i direkte kontakt med sin åndskraft. Når den mentale forståelsen av krisen ikke følges opp av egne følelser og åndelig inspirasjon, skjer det en handlingslammelse i psyken. Hjertet henger rett og slett ikke med.

Frykt fører dessuten til en fremmedfølelse i forhold til menneskene rundt oss. Dermed berøres vi ikke av andre menneskers smerte i den grad som kunne fått oss til å reagere. Dessuten får fremmedfølelsen oss til å kompensere for tomheten som den frembringer gjennom økt forbruk. Materien fyller opp det psykiske tomrommet og kompenserer for åndelig underernæring. Mennesket er et sosialt vesen. Dypest sett elsker vi samvær med hverandre. Vi lengter etter nærhet og dype forbindelser, vi inspireres av utveksling og samarbeid. Men det er sårbart å være sammen – vi kan mislykkes, vi kan bli utestengt fra vår sosiale arena – spesielt i et konkurransesamfunn. Fremmedfølelsen som vi opplever i dagens samfunn, stenger oss inne bak en sosial forbrukermaske – vekk fra sårbarheten og den

„I InnerLife erfarer vi bevissthet som et samspill mellom vår forståelse, våre følelser og vår åndskraft – hvor de alle tre trekker i samme retning.“

ubevisste frykten. Vi stuer det hele vekk ved hjelp av et forbruk som krever enorme resurser av i form av tid og penger, og som låser oss til en evig tidsklemme. Slik unngår vi å ha tid til å ta stilling til krisen rundt oss.

Vårt svar i InnerLife er *Tolv nøkler til oppvåkning* – et personlig, indre studium hvor vi utfordrer vår psykiske og åndelige lammelse. Vi holder foredrag, studiesirkler og fordypningskurs om hvordan hver enkelt av oss kan utgjøre en forskjell i morgendagens verden ved å snu våre fornektelser til aksept og verdighet. Vi lærer å forbinde intellekt med intuisjon, å våge

ærlighet i dialog og kommunikasjon eller bevege oss fra lukket til åpen sårbarhet. På forskjellige måter frigjør vi våre åndskrefter, som bestandig peker i retning av økt menneskeverd.

Vår erfaring er at når et menneske utvider sin kunnskap og samtidig åpner seg følelsesmessig og åndelig, vil det innse ethvert menneskes fødselsrett; det at enhver skal ha tilgang til egne produksjonsmidler slik at man vet at familien har nok å spise i morgen. Slik at man vet at hvis man blir syk, vil man få hjelp. Slik at man

vet at ens egne og naboens barn får skolegang og utdanning og vil klare seg i morgendagens verden.

www.aruna.no

 Aruna-Akademiet
er kunde i **Cultura** Bank

Nøkler til et økosamfunn

En måned med kurs i Damanhur økosamfunn, Italia, kunne ikke bli annet enn lærerikt og minneverdig. Lite ante jeg at det skulle føre til erkjennelsen av at alle gode ting er fire. Med fire nøkler til et velfungerende økosamfunn i bagasjen, åpner nye dører seg.

Tekst og foto: Spira Svendsen

Sosialt

„Menneskeheten er som en mosaikk, hvert eneste menneske bidrar med sin farge“, fastslår Macaco Tamerice. Hun står foran 14 spente deltakere i sin fargesterke, solgule kjole. Det er første dag av kurset i økosamfunnsdesign, EDE (Ecovillage Design Education). Vi har allerede blitt introdusert for den første nøkkelen: Sosialt.

„For å bygge et velfungerende samfunn må man omfavne menneskelig mangfold. Monokulturer er like destruktive i sosiale sammenhenger som i økologiske!“ Macaco har gode forutsetninger for å vite hva hun snakker om. Hun bor i et av verdens største økosamfunn på tjuende året, og hun er president i Global Ecovillage Network (GEN) Europe. EDE-kurset hun underviser er anerkjent over hele verden.

Kommunikasjonsmodeller, beslutningsmetoder, lederskap og konfliktløsning er blant de viktigste elementene vi skal lære om under denne første nøkkelen. Ikke-voldelig kommunika-

sjon er nokså utbredt i Norge ettersom blant annet Røde Kors holder mange kurs i det (under navnet Sjiiraffkurs). Ledelses- og beslutningsmetoden sosiokrati lyder derimot mer eksotisk. Det skal vise seg å være et effektivt og harmoniserende verktøy, som kan brukes i alle typer grupperinger av mennesker, både privat, offentlig og i næringslivet. Vi får prøve en sosiokratisk beslutningsprosess i praksis, med et rollespill hvor vi er innbyggere i et økosamfunn som har problemer med svinn av høner nattetid. Engasjementet i gruppen er stort og det er tydelig uvant for de fleste å måtte holde seg til en ufravikelig struktur for diskusjonsprosessen. De aller fleste uttrykker i etterkant at de vil oppsøke mer erfaring med sosiokrati.

Verdenssyn

„Italia er et katolsk land. Det var lettere å be om tilgivelse enn tillatelse“, blunker Macaco lurt. Vi står i omgivelser som mer enn inspirerer til tilgivelse. Ikke fordi de er italienske,

men fordi de er underjordiske og nærmest overnaturlig vakre. Vi befinner oss i The Temples of Humankind – byggverket Damanhur er viden kjent for. Noen kaller det verdens åttende underverk.

„Utgravningene for hånd begynte for nesten 40 år siden. Det tok 16 år før myndighetene avslørte hva som foregikk. Da var allerede templet så unikt at ingen turte å rive det.“ Macaco leder kursdeltakerne gjennom et virvar av smale ganger, skjulte dører, overveldende haller og kunst på alle vegger. Vi har aldri sett noe liknende. En to timers rask omvisning leder til konklusjonen at man bør bruke minst to dager på å utforske alle detaljer. Men det er det ikke tid til. Turen i det underjordiske templet som omfavner alle de store religiøse og spirituelle retningene er en del av nøkkelen Verdenssyn, og vi har mye annet spennende vi skal rekke over.

Verdenssyn inkluderer i EDE-sammenheng koblingen mellom mennesker og natur (vi er natur), dypere bevissthet rundt egne og andres prosesser, en helhetlig tilnærming til verden og en forståelse av hvordan personlig helse påvirker planetens helse. Balanserte mennesker sørger for en balansert planet. Vi får gjøre ulike oppgaver i små og store grupper som bringer oss nærmere hverandre og naturen rundt oss.

„Vi planter et tre for hvert barn som fødes i Damanhur. Tilknytning og kjærlighet til alt levende gjør det enkelt for mennesket å ta vare på livet. Ikke bare eget liv, men også for eksempel plantenes liv.“ Det er legen Daina som forteller om det helhetlige helsesystemet Damanhurs 600 innbyggere nyter godt av. Foruten fem leger, flere psykologer, tannleger, fysioterapeuter og sykepleiere, har de tre jordmødre. Barna som fødes her får god oppfølging. Ikke bare er hele samfunnet opptatt av å tilrettelegge for mental og fysisk helse – hvor et plantebasert og økologisk kosthold har en viktig plass – Damanhur har også en egen barnehage og skole med rundt 60 elever i alderen 1–14 år. Foreldre, lærere og mentorer samarbeider om å lage et personlig program som passer hvert enkelt barns interesser, talenter og utfordringer. Skolens primære mål er å lære bort

Damanhur:

- » Spirituelt økosamfunn grunnlagt i 1975 av en gruppe mennesker med italieneren Oberto Airaudi, kalt Falco, i spissen. Lokalisert nær Ivrea, omtrent 100 km vest for Milano, Italia. Innbyggerne bor i et område med en radius på 15 km.
- » Et av verdens største økosamfunn med 600 innbyggere og ytterligere 400 tilknyttet, fra mange ulike nasjoner. Det finnes undervisningstilbud for både barn og voksne, eget helsesystem og en komplementær valuta. Rundt 40 % av maten kommer fra økologisk selvforsyning.
- » Kjent for sitt unike, underjordiske bygg *The Temples of Humankind* – ofte kalt verdens åttende underverk.
- » Damanhur tilbyr alt fra noen timers omvisninger til tre måneders innføringsprogram.

www.damanhur.org.

kunsten å lære, og kreativitet er høyt skattet. Det er mange prosjekter på tvers av alderstrinn og et gjennomgående fokus på samfunnsnyttige initiativer.

Økonomi

Neste nøkkel til et velfungerende økosamfunn er Økonomi. Deltakerne på kurset har en svært variert bakgrunn, og flere har utdannelse innen dette feltet. Andre er studenter, kunstnere, lærere og journalister. Over flere dager skal vi lære om problemer knyttet til dagens økonomiske system og om hvordan for eksempel komplementære valutaer kan være et kjærkomment tilskudd.

„En komplementær valuta er et alternativ til penger som byttmiddel. Formålet er å koble udekkete behov med ellers

„Vi planter et tre for hvert barn som fødes i Damanhur. Tilknytning og kjærlighet til alt levende gjør det enkelt for mennesket å ta vare på livet.“

ubrukte ressurser“, forklarer Lemming. Han har doktorgrad i økonomi og har jobbet med Damanhurs komplementære valuta, Credito, i mange år. Mentaliteten rundt penger er også viktig å utvikle. Som ny innbygger i Damanhur gir man alle inntekter fra seg til samfunnet de første to årene og får månedlig utbetalt den summen man trenger i følge et nøye utarbeidet personlig budsjett, opplyser Lemming. Dette er dels fordi man ønsker å la nye innbyggere utvikle en forståelse av Damanhurs historie – for det var slik samfunnet var økonomisk strukturert de første årene – og dels fordi man ønsker å stimulere til utvikling av en ny eie-mentalitet.

„Etter noen uker eller måneder var det ikke lenger ‘min bil’ jeg kjørte. Da var den blitt ‘bilen jeg kjører’, og det er den

fortsatt“, smiler Lemming. Han forteller også om hvordan de flere ganger har forsøkt å starte en egen bank, men så langt har måttet gi opp grunnet motstand fra myndigheter og andre banker. For de av oss som synes dagens økonomiske system er uetisk og uholdbart, men lett kjedes eller forvirres av faget økonomi, blir det etter hvert klart at Lemming har et poeng: Det lønner seg med solid kunnskap om det man ønsker å endre. Da er det lettere å argumentere for troverdige alternativer. Og her var det ikke bare grønn økonomi vi skulle lære om, men også blå og ikke minst sirkulær – som til slutt fikk det til å gå rundt for meg som er mindre økonomisk anlagt. Heldigvis ligger hele pensum på nettet!

Økologi

Den fjerde og siste nøkkelen til et økosamfunn er, kanskje ikke så overraskende, Økologi. Vi bruker god tid på dette emnet og lærer blant annet om vannrensesystemer, fornybar energi, naturlige byggemetoder og bærekraftig matproduksjon. En gjennomgående tråd er fokuset på design og permakultur (se artikkel om permakultur i forrige utgave av *Pengevirke*). Nicola, som står for mesteparten av undervisningen mot slutten av kurset, har bygget opp et sted som driver med det han kaller CSP (Community Supported Permaculture). Han har altså videreutviklet det mer kjente CSA (Community Supported Agriculture), gjerne kalt andelslandbruk i Norge. Vi har flere praksisøkter på den lille gården hans, som har kapasitet til å forsyne rundt 40 mennesker med nærmest optimalt produsert mat. Alt dyrkes selvsagt økologisk og med minimal energibruk. Det meste er bygget av gjenstander andre har kastet, inkludert markfarmen, som forsyner vaktlene med proteiner, og Nicola minner mest av alt om en grønn Reodor Felgen.

„Vi produserer omtrent 60 % av maten vi spiser selv, og i tillegg bytter vi til oss mat fra andre i området“, forteller Nicola

Ecovillage Design Education (EDE)

- » EDE er et 125 timers kurs i økosamfunnsdesign som jevnlig arrangeres i over 30 land på seks kontinenter. Undervisningen veksler mellom forelesninger, gruppeoppgaver, ekskursjoner og praktiske økter. Kurset favner bredt og egner seg for alle som vil lære om bærekraftig design av hus, hage, organisasjon eller samfunn.
- » Pensum er utviklet av Gaia Education, som ble stiftet i 1998 av de mest erfarne økosamfunnslærerne i Global Ecovillage Network (GEN). Kurset baseres på et bærekraftshjul bestående av fire nøkler, som hver er delt opp i fem undertemaer. De fire nøklene er: *Sosialt*, *Verdenssyn*, *Økonomi* og *Økologi*.
- » Kurskalender, hele pensum og en rekke andre ressurser ligger på nettsiden til Gaia Education: www.gaiaeducation.net

mens han svinser mellom valnøttrær, frittgående fjørfe, biokulltønner og halmhus. Kona hans Noemi er arkitekt, og de bygget det lille huset selv for tre år siden. Nå har Noemi tegnet et nytt og større halmhus, som de også skal bygge selv. På sikt er det meningen at dagens bolig skal fungere som vertshus for WWOOFere, frivillige som kommer for å jobbe og lære. Ettersom de begge to fremstår som uttømmelige kilder til kunnskap, erfaring og ideer, må dette være et drømmested for læring!

Inti, mannen til Macaco som arrangerer kurset, er også arkitekt. Han lærer oss at det er mange ulike måter å bygge med halm på, og at halmballer som skal brukes til konstruksjon bør komprimeres mye mer enn halmballer som går til dyrefôr. Når halmen er kraftig komprimert, er det minimalt med oksygen i veggene, og materialet blir svært brannsikkert. I tillegg skal leirelaget man dekker halmen med kunne motstå åpen ild i 90 minutter. Andre fordeler med halmhus er at de er motstandsdyktige mot alt fra fukt og mugg til jordskjelv og insektangrep. Inti har vært med på å bygge flere etasjer høye halmhus og ett på hele 500 kvadratmeter.

„Man lagrer masse CO₂ fra atmosfæren når man bygger med halmballer, og materialene er billige, stabile og biologisk nedbrytbare. Men man må vite hva man gjør. Det må for eksempel ikke komme fukt inn i halmen under byggingen. Da mugner den“, advarer han.

Til alles store glede skal vi få delta i praksis på Intis nyeste halmprosjekt – nemlig et påbygg på huset han og Macaco bor i. Alle delene av huset, unntatt vinduene, kommer fra området innenfor en radius på 17 km. Veggene innendørs er hvitmalte, takket være en blanding av vann, hvetemel, kalk og linfrøolje. Etter nesten fire uker med store mengder lærdom, personlig

Nettressurser i kronologisk rekkefølge:

Damanhur økosamfunn: www.damanhur.org

Ikke-voldelig kommunikasjon: www.kreativdialog.no/sjiraff

Sosiokrati: www.sociocracy.info

The Temples of Humankind: www.thetemples.org

Komplementære valutaer: www.complementarycurrency.org

Blå økonomi: www.zeri.org

Sirkulær økonomi: www.ellenmacarthurfoundation.org

Permakultur: www.permakultur.no

Norsk Jord- og Halmbyggeförening: www.halmhus.no

Norske Økosamfunns Forening: www.okosamfunn.no

Global Ecovillage Network: www.gen.ecovillage.org

utvikling og nye vennskap er det godt å få et skikkelig fysisk avbrekk med røring i gjørmete leire, baksing med halmballer og saging av rammeverk.

Vi har snakket mye om verdier og visjoner. Nå er det tid for handling. Med fire nøkler til å videreutvikle eller etablere økosamfunn i bagasjen reiser vi hjem med stor tro på at mange dører vil åpne seg. Dører til både personlige og samfunnsnyttige prosjekter – gjerne i kombinasjon – og helst i samarbeid med andre. Er det en ting vi har lært etter fire intense uker i vårt minisamfunn innenfor det større samfunnet Damanhur, er det at flere hoder tenker bedre enn ett og at resultatet av samarbeid er større enn summen av de som deltar. Eller med enklere ord: Mennesker trenger mennesker. For som Inti sa helt avslutningsvis:

„Det er ikke planeten vi må redde, den vil alltid skape en ny økologisk likevekt og redde seg selv. Det er menneskeheten vi må redde.“

Vi skaper framtidens verden sammen

Andrew McMillion er inspirert av bl.a. Arne Næss og permakulturbevegelsen og forteller om valgene han og hans familie har gjort for å leve mest mulig bærekraftig i hverdagen. Familien forlot et hektisk byliv i Oslo og flyttet til et småbruk i Nes. Andrew er aktiv i Miljøpartiet de Grønne.

Av Andrew McMillion

I 2009, da sønnen vår ble født, kjøpte vi et lite, økologisk småbruk. Vi ville flytte ut av Oslo og gi ham en barndom i kontakt med naturen og med mer ro og fred, samtidig som vi gjerne ville bli mer selvstendige og dyrke våre egne grønnsaker.

Omtrent samtidig som vi flyttet ut på småbruket her i Nes kommune, så vi en norsk dokumentar som het *de gode kapitalistene*, som handler om Norges Pensjonsfonds relasjon til Monsanto. Jeg ble motivert til å gjøre noe mer enn bare meg og mitt og fikk støtte fra FrittOrd, Cultura Bank, Forum for Miljø og Utvikling, Fremtiden i Våre Hender og MDG til å arrangere et seminar på Litteraturhuset som het *The Ethical Dilemma of The Bank of Norway Owning Stock in Monsanto*. Etter møter med Etikkrådet og en del jobb på dette ble jeg demotivert da politikerne bare ignorerte temaet. Samtidig jobbet jeg som Key Account Manager for et IT firma der jeg fikk mer og mer ansvar. Jeg så at jeg måtte trekke meg litt tilbake fra verdensproblemene og jobbe mer med mine egne valg i livet.

3 år uten sprøytemidler

Vi snakket med nabogårdene om Roundup og at vi helst ville slippe å ha det på vår eiendom. Da kom vi i kontakt med en økologisk sauebonde i området og ble enige om at han skulle få forpakte den delen av jorda vår som vi ikke dyrker grønnsaker

på. Det tar tre år uten sprøytemidler før jorda kan bli registrert som økologisk, så det er ikke før i år at vi kan si at gården er økologisk. I år begynte vi med dyrking av grønnsaker etter permakulturmetoder. Via Monsanto divestment-prosjektet kom vi i kontakt med permakulturforeningen, som har gitt oss mye inspirasjon. Vi har også fått Heirloom-frø fra noen som ville støtte prosjektet vårt.

Vi har aldri følt oss sunnere og spiser nesten bare våre egne grønnsaker eller grønnsaker som vi får fra andre gårder i området. Vi har etablert et bytteforhold med naboer, blant annet en som er birøkter, og håper at vi kan fortsette i denne retningen og bytte våre økologiske grønnsaker med andre som har noe de har satt sitt hjerte inn i å produsere.

Vi er også inspirert av Degrowth-bevegelsen, og vi forsøker så mye som mulig å bygge relasjoner som ikke er basert på penger. Degrowth og permakultur tilsammen ga meg en ide om å bygge et drivhus. Jeg har funnet et brukt drivhus på 350 kvadratmeter som vi kommer til å flytte til gården i løpet av vinteren. Målet er å ha det klart til våren så vi får en par ekstra måneder med dyrking. Vi håper etter hvert å bygge et 'bioshelter' av det (se www.thegreencenter.net/bioshelter.html).

Vi føler at vi nå har på plass 2 av de 3 'B'ene (1. Biff 2. Bil og 3. Bolig) som man skal fokusere på for å minske ens karbon-

Familiebilde av Sana, Deen og Andrew McMillion på Deens 4-års dag.

Deen i kjøkkenhagen

Fra årets høst på gården

fotavtrykk. Vi spiser nå mye mer grønnsaker enn vi gjorde før. Når vi spiser kjøtt, spiser vi kylling, kalkun eller økologisk lam, helst fra egen gård. På grønnsakssiden fokuserer vi på å dyrke så mye vi kan økologisk selv eller få dem fra gårder i nærområdet. Vi er også med i Kooperativet.

70 000 km uten bensin

Vi kjøpte Elbilen Nissan Leaf i 2012 og har til nå kjørt 70 000 km med den. Da regner vi med at vi har spart cirka 110 000 kroner på bensin og andre besparelser. Dette viser at det er både økonomisk og miljøvennlig å tenke nytt og kjøre karbonfritt. Den siste 'B'en, Bolig, føler vi er bra, men kan fortsatt forbedres kraftig. Småbruket er fra 1860/1930, men er blitt etterisolert i 2008 med nye vinduer. I år har vi koblet oss opp mot det kommunale kloakkanlegget og rehabilitert skorsteinen. Vi har også rehabilitert vedboden til en carport. Det som mangler er å isolere taket. Vi planlegger å skifte tak på huset og installere solfangere for å varme opp huset og vann. Så tenker vi å installere solpaneler på carporten og stabburet så vi får strømmen vår direkte fra solen.

Stiftet lokallag av MDG

I kommunevalget 2011 fikk ikke vi stemt på MDG, og jeg tenkte da at dette er noe jeg bør gjøre noe med. Vi stiftet lokallag her i Nes i desember 2013 og har nå nok folk til å stille liste til kommunevalget 2015. Jeg var også med på Landsmøtet i Sandvika i sommer der Nes MDG fremmet et resolusjonsforslag om investeringsstøtte for solceller, som ble vedtatt.

Miljøpartiet De Grønne vil stimulere til et fungerende marked for solceller i Norge gjennom 40 % investeringsstøtte fra Enova til husholdninger, næringsbygg og kommunale bygg.

Mer glede og bedre helse

Til slutt må jeg si at reisen i retning av å bli mer selvforsynt, ha et lavere karbonfotavtrykk og leve mer i pakt med naturen er noe som har gitt meg mye glede

og bedre helse. Jeg finner hele tiden nye måter å handle bevisst på som gjør livet mer og mer positivt og tar vekk de kognitive dissonansene som jeg levde med i så mange år før jeg begynte å gjøre noe selv.

Anna Lappé sa en gang at „hver gang du bruker penger stemmer du på den verden du vil ha“. Dette er blitt mantraet vårt, og vi tar boycott bevegelsen ganske alvorlig, blant annet ved å bruke Buycott appen når vi handler for å hjelpe oss ta de små etiske valgene i hverdagen.

Framtiden er virkelig i våre hender og å bygge den verden vi trenger som ikke inkluderer en dråpe Nordsjøolje, kommer til å bli en nødvendig og morsom overgang. Vi vil ikke kunne leve et så pengerikt liv som vi i Norge har gjort hittil. Men med gode fremtidsrettete investeringer vil vi kunne skape et bærekraftig, sunt og spennende liv i pakt med naturen. Den verdenen bygger vi nå sammen!

Med vennlig hilsen

Andrew, Sana og Deen McMillion.

www.facebook.com/andrew.mcmillion.7

amcmillion@mac.com +47 91898197

Andrew på gården med el-bilen i bakgrunnen

Nytt fra Cultura

Forstanderskapsmøte med faglig påfyll

Forstanderskapet gjør en viktig innsats for banken, og det var derfor veldig hyggelig å kunne invitere til høstens forstanderskapsmøte med påfyll av både faglig og smake-lig art. Ove Jakobsen ga de fremmøtte faglig påfyll om økologisk økonomi, og det ble servert et velsmakende måltid med kortreist, økologisk mat, tilberedt av kokkene på Litteraturhuset.

Forstanderskapet i Cultura Bank -fra venstre bak: Kenneth Thomassen, Elizabeth Brockfield, Morten Ingvaldsen, Rune Horne, Åsa Jeppsson, Torstein Dyrnes. Foran: Peter Normann Waage, David Hansen, Richard Müller, Elizabeth Wirsching, Helle Rosenvinge (leder), Gro Sissel Taraldrud. Foto: Stian Tørstenson

Cultura Bank tildelt innovasjonstøtte

Cultura Bank er tildelt 420 000 kr i innovasjonstøtte. I år deles det ut 7 millioner kroner gjennom Designdrevet innovasjonsprogram (DIP) til i alt 18 prosjekter. Alle prosjektene har til felles at de skal samarbeide med designere i sine innovasjonsprosjekter. Sammen med innovasjonskonsulenter fra Lent og Maverick samt tjenstedesignere skal banken nå bruke designdrevne innovasjonsprosesser for å videreutvikle sin samfunnsrolle. Målet er å komme opp med nye banktjenester som kan bidra til overgangen til et mer bæredyktig samfunn.

DIP drives av Norsk design- og arkitektursenter.

www.norskdigital.no/dip

24 hours of Value based banking

23. oktober ble det for første gang arrangert en verdensomspennende kampanje for verdibasert bankvirksomhet, i regi av Global Alliance for Banking on Values (GABV), der også Cultura Bank er medlem. 25 banker med virksomhet i 30 land deltok. Bankene har til sammen 20 millioner kunder og 30 000 medarbeidere. Cultura Bank med sine rundt 6 000 kunder og 15 medarbeidere er blant de minste, men se det fra den positive siden – vi har et fenomenalt potensial for å vokse! Den beste reklamen vår er når kundene våre forteller om oss til andre. Det kan du for eksempel gjøre ved å dele den nye filmen vår, Cultura Bank på 1 minutt. Filmen ble også lansert i engelsk utgave i anledning markeringen 23. oktober.

Cultura Bank på 1 minutt

Vi har laget en liten film, som skal forklare hva som er forskjellen på Cultura Bank og de andre bankene. Filmen er laget av firmaet World Wide Narrative, som er kunder i banken. Engelsk stemme er ved Chris McCormick og norsk stemme ved Elisabeth Dahl fra Kulturakunde Splint AS. Stian Tørstenson, som arbeider i Cultura Bank, har laget musikken. Del den gjerne med andre!

Filmen finnes her www.youtube.com/Culturabank

Nytt datasystem utsatt til 2015

I forrige Pengevirke annonserte vi at våre kunder skulle få ny nettbank i november 2014, da Cultura Bank skulle få nytt datasystem. Men etter at bladet var trykket, ble det klart at konverteringen måtte utsettes, på grunn av forsinkelser i andre store konverteringsprosjekter hos vår leverandører. Vi beklager dette, men det skyldes forhold som vi ikke er herre over. Vi vil gjøre vårt beste for at overgangen skal gå så glatt som mulig. Følg med på våre nettsider for informasjon om konverteringen.

Vi vil orientere våre kunder når ny dato er klar.

Les mer på www.cultura.no/nynettbank

Ny lånekunde:

Sosialt entreprenørskap og gårdsdrift

Stiftelsen Abildsø gård driver en bondegård med dyr og matproduksjon og arbeider gjennom ulike prosjekter med å forebygge frafall fra skole og arbeidsliv. De har blant annet et tilbud til barne- og ungdomsskoleelever som trenger en alternativ skoledag en dag i uken. De har i år også startet opp et tilbud til vg1 elever fem dager i uken.

Abildsø gård var nominert som årets sosiale entreprenør 2014 og ble i 2013 de første i Oslo som mottok Bygdeutviklingsprisen.

Eplepressen på gården produserer blant annet eplemost for en annen Cultura-kunde, Epleslang, som ble årets sosiale entreprenør i 2013.

www.abildso.org

Nytt fra våre kunder

Funky Fresh Foods på DogA

Funky Fresh Foods har åpnet økologisk vegankafe på DogA – Norsk Design- og Arkitektursenter i Oslo. Her får du salater, sandwicher, frokostblandinger, smoothies og ikke minst de fantastiske raw-foodkakene. De har også varm suppe og burgertallerken. Det meste på menyen er fritt for gluten, egg, melk og sukker. Øl- og vinservering.

www.funkyfreshfoods.no

Økologisk ost fra Vikabråten

Vi sender i posten, og du kan få tak i ost på Vikabråten, 2960 Røn i V.Slidre Valdres og på Duggurd gårdsbutikk på Bærums verk, åpent på lørdager. www.duggurd.no

Åremålsutleie: Stølen vår på Nordre Trollhovd i Vestre Slidre: hyggelig støl med enkel standard men flott beliggenhet. Utsikt til Vasetvannet og fjelltopper. For mere info: www.vikabraaten.e-monsite.com

Trivsel i Hurdal Økolandsby

På Høstivalen 2014 i slutten av september kunne interesserte få lov til å komme inn og se hvordan et av de nybygde aktivhusene i Huldra Økogrend så ut inni. Der bor Fredrik og Benedicte og deres lille sønn Oscar. Vi fikk også se på planen for deres permakulturrhage med mange nyttevekster, frukttrær, bærbusker og urter. Huset er på 100 m², bygget i tre, isolert med trefiber. Det har naturlig ventilasjon. Solcellepaneler og biovarme sørger for oppvarming. Overskuddsenergi går inn på en konto hos Hafslund. Når de ikke produserer nok strøm selv, kan de trekke på kontoen. Målet er å produsere minst så mye som de bruker.

www.hurdalecovillage.no/okolandsbyen/huldra-okogrend

Foto: Stian Torsenson

Norsk PEN

– ny samarbeidspartner for Cultura Bank

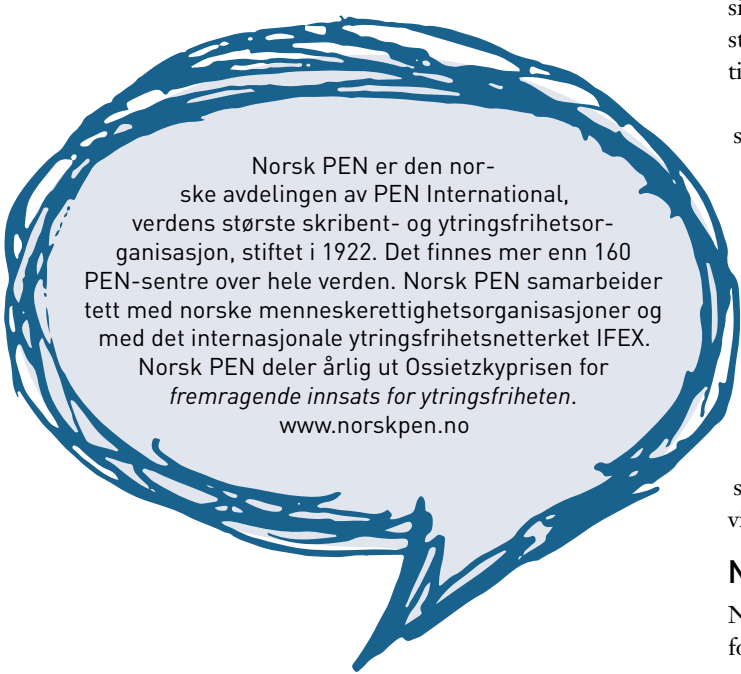
Gjennom ytringsfrihetsorganisasjonen PEN International viser skribenter fra hele verden sin solidaritet med journalister og forfattere som blir forfulgt for sine meningers skyld. Norsk PEN, den norske avdelingen av organisasjonen, har nå inngått et samarbeid med Cultura Bank om et sparetilbud, der banken forplikter seg til å støtte Norsk PEN med et beløp som tilsvarer 1.5% av gjennomsnittlig inntekt på konto.

Av Jannike Østervold

Det er bare en fem minutters spasertur fra Litteraturhuset der Norsk PEN har kontor til Cultura Banks lokaler på Holbergs plass i Oslo, så vi inviterte like godt styreleder William Nygaard og generalsekretær Carl Morten Iversen i Norsk PEN til en økologisk lunsj i Cultura Bank for å få høre om hvordan organisasjonen arbeider, både internasjonalt og i Norge.

Ytringsfrihet – en forutsetning for demokrati

„Vi velger å arbeide i de landene som særlig trenger internasjonal årvåkenhet. Fellesnevneren i arbeidet vårt er at vi vil sikre at demokratiske prosesser pågår i landene. Det å bli sett er en frustrasjon for et autoritært regime“, sier William Nygaard. „Vi er nærværende under rettssaker, setter navn på fengslede forfattere og gjør dem offentlig kjent.“

Norsk PEN er den norske avdelingen av PEN International, verdens største skribent- og ytringsfrihetsorganisasjon, stiftet i 1922. Det finnes mer enn 160 PEN-sentre over hele verden. Norsk PEN samarbeider tett med norske menneskerettighetsorganisasjoner og med det internasjonale ytringsfrihetsnettet IFEX. Norsk PEN deler årlig ut Ossietzkyprisen for fremragende innsats for ytringsfriheten.
www.norskpen.no

Han forteller at PEN har en egen internasjonal komité som arbeider med å følge opp fengslede skribenter. Og aksjonene har god effekt – ofte lykkes PEN i å få frigitt de fengslede.

„Både myndigheter, de rammede og familiene vet at vi følger med“, sier Nygaard.

Et mangesidig internasjonalt arbeid

Norsk PEN har vært aktiv i blant annet Afghanistan, Tyrkia, Tunisia, Hviterussland og Etiopia. De har støttet opprettelsen av et PEN senter i eksil i Eritrea og har vært med på å etablere Forfatternes hus i Kabul, som fungerer som møteplass for forfattere med ulik etnisk bakgrunn, driver forleggervirksomhet og rådgivning til forfattere.

Norsk PEN har også bidratt til å etablere et PEN senter i Etiopia, som nå har holdt sin tredje årlige kongress. På den siste kongressen sto ytringsfrihet på dagsordenen – det ble for sterk kost for myndighetene, så det er fare for at de ikke får lov til å arrangere kongress til neste år.

I Tyrkia har arbeidet hatt mer aktivistkarakter, med fengselsbesøk, deltakelse på seminarer og medier som knapt våget å snakke med dem. I Hviterussland slipper de ikke inn, men blir stoppet ved grensen. Når dette skrives, er en delegasjon nettopp kommet tilbake fra Iran etter et vellykket besøk. En omfattende rapport om ytrings- og pressefrihet i Tyrkia skal foreligge i løpet av året.

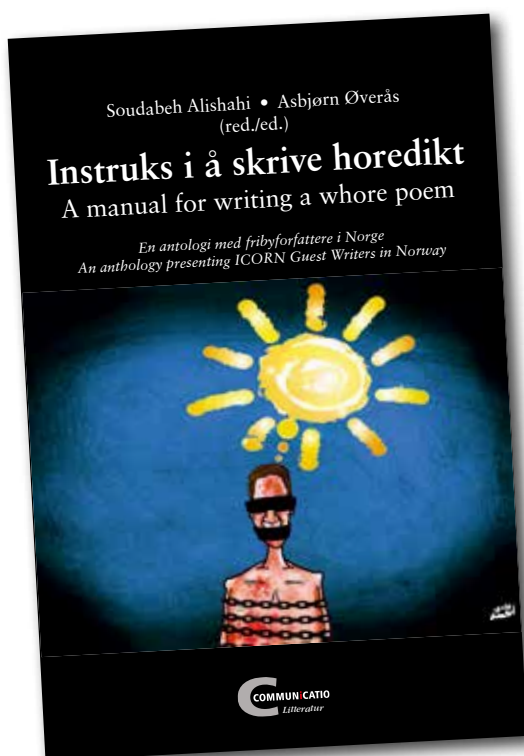
William Nygaard forteller at arbeidet for ytringsfrihet her til lands vil bli utvidet. Det vil bli satset på alt fra et informasjonstilbud om ytringsfrihet til unge til et utvidet engasjement i debatt- og seminarvirksomhet. Og PEN vil i øket grad innta vaktbikkjas rolle hvis grunner til selvensur eller innskrenkning av vår egen ytringsfrihet skulle vise seg – både i mentalitet og handling.

Ny antologi av fribyforfattere

Norsk PEN har det nasjonale koordineringsansvaret for fribyer for forfulgte forfattere. En friby er en by som har påtatt seg å

Fra årsmøtet i Norsk PEN, Styreleder William Nygaard og generalsekretær Carl Morten Iversen.

Ny antologi av fribyforfattere i Norge: Instruks i å skrive horedikt. ISBN 978-82-92400-43-2

være vertskap for en forfulgt forfatter med ektefelle og barn i opptil to år. Norge har nå 13 fribyer. Gjennom denne ordningen har etter hvert mer enn 50 forfattere fått komme til Norge, og de fleste har ønsket, og fått mulighet til, å bli værende. Carl Morten Iversen forteller at Norsk PEN i år utgir sin tredje antologi skrevet av fribyforfattere som bor i Norge. Boken ble lansert på Litteraturhuset i Oslo på Fengslede Forfatters Dag, som ble markert 13. november. Redaktører er Soudabeh Alishahi og Asbjørn Øverås. Alishahi kommer fra Iran og ble i 2001 den første fribyforfatter i Oslo. Asbjørn Øverås er redaktør for oversatt litteratur i Aschehoug forlag. Begge er styremedlemmer i Norsk PEN. Antologien har som tittel *Instruks i å skrive horedikt*.

Ossietzkyprisen 2014

På Fengslede Forfatters dag ble årets Ossietzkypris tildelt journalist Sidsel Wold. Prisen utdeles årlig for *fremragende innsats for ytringsfriheten*. I sin begrunnelse sier styret for Norsk PEN blant annet:

„I flere år har Sidsel Wold rapportert fra Midtøsten og særlig om Israel-Palestina konflikten. Med engasjement, innlevelse, gode kunnskaper og omfattende kontaktflate har hun bidratt til viktige nyanser og god bredde i dekingen av konflikten og utviklingen i området. Norsk PEN vil understreke hennes evne til å formidle møter med enkeltmennesker og deres liv. Historier som er vesentlige for å forstå lange linjer, sterke følelser og konkrete konsekvenser av politisk maktspill. Samtidig som Sidsel Wold utsetter seg selv for fare, behersker hun den vanskelige kunsten å være krigsreporter med et bredere perspektiv enn deking av de enkelte aksjoner og reaksjoner. Hennes reportasjer preges av bred kunnskap, god kjennskap til regionen og presise observasjoner i møte med mennesker, enten de utøver makt eller er ofre for voldsbruk og brutalitet.“

Blant tidligere prisvinnere er radiostasjonen Democratic Voice of Burma, filmskaperen Deeyah og forfatteren Sidsel Mørck.

Polly Higgins

Polly Higgins mener at innføring av lover som kriminaliserer alle former for miljøfiendtlig praksis (ecocide) er et effektivt virkemiddel for å løse mange av de alvorlige utfordringene verdenssamfunnet står overfor.

Av Professor Ove Jakobsen, Senter for økologisk økonomi og etikk, Handelshøgskolen i Bodø

Polly Higgins' sterke miljøengasjement har sammenheng med at hun i studietiden møtte den østerrikske multikunstneren, arkitekten og økologen Friedensreich Hundertwasser. Han var en engasjert talsmann for at økosystemene er integrerte nettverk av ulike livsformer og at de alvorlige miljøproblemene verden står overfor i stor grad skyldes at naturen innenfor vår kulturskrets er redusert til en livløs økonomisk ressurs. For å løse miljøutfordringene var det, i følge Hundertwasser, nødvendig å behandle jordens økosystemer med respekt og verdighet.

„Corporations are the ones gambling our planet away and our governments are running the casino – they are taking huge risks on our planet's future.“

Polly Higgins

Inspirert av Hundertwassers ideer har Higgins utarbeidet forslag til en verdenserklæring som skal ivareta naturens rettigheter. Lovgivningen som bygger på en økosentrisk virkelighetsforståelse, skal bidra til at vi viser omsorg for alt liv på planeten. Det vil si at loven skal forhindre handlinger som er til skade for dyr, mennesker og økosystemer i et globalt langsiktig perspektiv.

Lovreguleringer

Gjennom arbeidet som advokat ble Higgins oppmerksom på at rettssystemet har stor innflytelse på menneskelig adferd. Lovene skaper våre samfunn, de påvirker vår tenkemåte og de styrer vår atferd (Higgins 2010, s. 152). Internasjonal lovgivning kan dermed bidra til å endre bevisstheten til næringslivsledere og politikere. Ved å innføre strenge miljølover legges grunnlaget for en ny praksis som forhindrer ecocide.

Higgins definerer ecocide som ødeleggelse, skade på eller tap av økosystemer innenfor et gitt territorium, i et slikt omfang at innbyggernes levevilkår i dette territoriet har blitt sterkt redusert. På denne måten knytter hun *wellbeing of the ecology of our planet* sammen med menneskelig livskvalitet (Higgins 2010, s. XII).

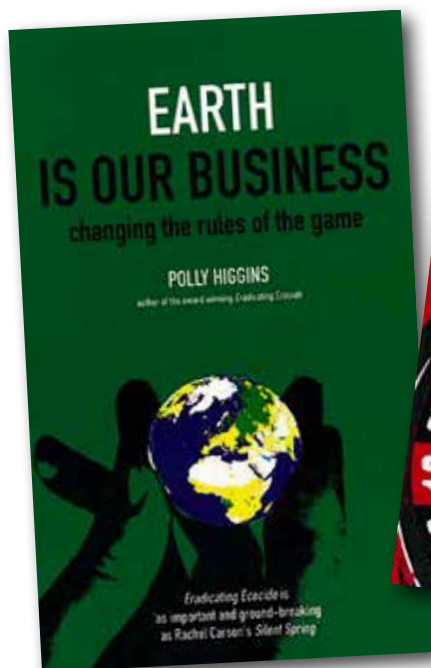
I følge Higgins er ecocide selve antitesen til liv fordi det fører til irreversible skader på økosystemene, som svekker livskraften (resilience). I tillegg er ecocide en viktig årsak til krig og menneskelig lidelse og er dermed også en forbrytelse mot menneskeheten. I dag ser vi begynnelsen til at kampen om begrensede ressurser kan utvikle seg til alvorlige krigstilstander flere steder på kloden. Gjennom internasjonal lovgivning som kriminaliserer miljøfiendtlig praksis, er det mulig å påvirke multinasjonale selskaper innenfor ulike bransjer, for eksempel energi, gruvedrift, landbruk og skogbruk, til å endre praksis i en mer miljøansvarlig og dermed også fredsskapende retning.

Personlig ansvar

Et viktig poeng i Higgins' argumentasjon er at det er personer, ikke bedrifter, som er juridiske aktører og som skal stilles ansvarlig og dømmes for ecocide. Det skal ikke være mulig for ledere og styremedlemmer å skjule seg bak upersonlige organisasjoner ved å godta store bøter betalt av bedriften for miljøforbrytelser de selv er ansvarlige for. Higgins påpeker at det i dag ikke er vanskelig å unngå personlig straffeforfølgelse

Biografi

Polly Higgins er født i Skottland i 1968. Etter å ha studert juss i London praktiserte hun som advokat i mange år. Higgins er kjent for sitt arbeid for å innføre internasjonale lover og regler som beskytter økosystemene mot alle former for miljøskadelig virksomhet. Hun har blant annet presentert *The Universal Declaration of the Rights of Mother Earth* i FN hvor det blir slått fast at jordkloden er en levende organisme som har krav på juridisk beskyttelse. Hun har mottatt flere internasjonale priser (blant annet *The Planet's Lawyer 2010* og *Campaigner of the Year 2012*) for sitt sterke miljøengasjement. Hennes to bøker *Eradicating Ecocide – Exposing the corporate and political practices destroying the planet and proposing the laws needed to eradicate ecocide* fra 2010 og *Earth is our business – Changing the rules of the game* fra 2012 har fått svært god mottakelse. *Eradicating Ecocide* ble tildelt *The People's Book Prize* i 2011.

for ledere i store bedrifter fordi ansvaret blir pulverisert gjennom kompliserte organisasjonsstrukturer.

Ved å knytte ansvar direkte til konkrete handlinger skal det ikke være mulig å unngå straff ved å vise til manglende kunnskap om konsekvensene. Dersom det hersker usikkerhet om hvilke miljøkonsekvenser ulike tiltak har, skal føre-var prinsippet praktiseres. Håndhevelsen av prinsippet skal være strengere i tilfeller der usikkerheten er høy eller der de negative konsekvensene antas å være store. Føre-var prinsippet bygger på prinsippet om omvendt bevisbyrde, det vil si at det er den som utfører handlingen som må bevise at den ikke har negativ innvirkning på menneske eller natur.

En lov som forbyr ecocide kan også brukes til å straffefølge 'klimafornektende', det vil si personer og organisasjoner som forvrenger vitenskapelige fakta slik at politikere og ledere innenfor næringsliv og offentlig forvaltning blir påvirket til å nedprioritere tiltak som forhindrer klimaendringer.

Forebygge

Higgins påpeker at fokus må være 'upstream', det vil si at målet er å eliminere årsakene til at miljøproblemer oppstår, ikke å redusere de negative symptomene av miljøfiendtlig virksomhet ('downstream'). Fordi menneskelig livskvalitet er avhengig av at økosystemene er livskraftige, må naturens interesser alltid gis høyeste prioritet. Konsekvensen er at dagens politikk må snus på hodet slik at økonomi og samfunn får status som støttefunksjoner for økosystemene.

Et viktig virkemiddel i en slik snuoperasjon er å lovregulere bankvirksomhet, og da særlig beslutninger som bestemmer hvilke prosjekter bankene skal bidra til å finansiere. Verdensbanken har utarbeidet kriterier for å dele inn i kategori A prosjekter som har alvorlige negative miljøvirkninger, kategori B prosjekter som har moderate virkninger og kategori C prosjekter som har positive miljøvirkninger. Gjennom lovgiv-

ning skal bankene tvinges til å unngå prosjekter i kategori A og i økende grad prioritere kategori C prosjekter. *Creation of the Law of Ecocide will close the door to investment in high-risk ventures which give rise to ecocide* (Higgins 2012, s. 5). Strengere regulering av bankene vil dermed være et effektivt tiltak for å påvirke næringslivets investeringsstrategier.

Strukturelle endringer

For å beskytte miljøet mot uansvarlig økonomisk virksomhet er det ikke tilstrekkelig å bruke tradisjonelle virkemidler, som påbud/forbud og subsidier/avgifter. Higgins mener at strengere internasjonal miljølovgivning er nødvendig for å endre de strukturelle rammebetingelsene.

De nye lovene må omfatte paragrafer som slår fast at jorden ikke kan eies av private selskaper, ansiktsløse enheter som har rett til å ødelegge økosystemene. Slik det er i dag kan bedriftene forvalte egne eiendommer ut fra kortsiktige lønnsomhetsbetraktninger, selv om de langsiktige skadevirkningene på økosystemene er katastrofale.

Avslutning

For å bevare livskraftige økosystemer må det i følge Higgins vedtas lover som legger til rette for økonomisk utvikling basert på kreativt samarbeid og bevissthet om gjensidig avhengighet. Hun hevder at innføringen av *The Law of Ecocide* vil være et kraftfullt virkemiddel for å utvide vår kollektive bevissthet. Samtidig advarer hun mot lovgivning som har til hensikt å redusere negative symptomer i stedet for å forby miljøskadelig virksomhet. Hun hevder at symptomdempende tiltak ofte fører til at „the problem continues, often in time worsening“ (Higgins 2010, s. XIV). Radikal lovgivning er det mest effektive virkemiddel for grunnleggende endringer. Gjennom sin innsats har Higgins bidratt til å gi begrepet ecocide et praktisk relevant juridisk innhold.

Litteratur:

- » Polly Higgins (2010): *Eradicating Ecocide – Exposing the corporate and political practices destroying the planet and proposing the laws needed to eradicate ecocide*, Shephard-Walwyn Publishers LTD
- » Polly Higgins (2012): *Earth is our business – Changing the rules of the game*, Shephard-Walwyn Publishers LTD

Den internasjonale bankbevegelsen – felles verdier, ulik lokal tilnærming

Alternative banker organiserer seg i nettverk på tvers av verdensdeler og kulturer. Selv om organisasjonsform og fokusområder kan være forskjellige, deler de en felles visjon om et mer rettferdig og bærekraftig verdenssamfunn.

Av Lars Hektoen, banksjef i Cultura Bank

Ulike organisasjonsformer og ulikt fokus

Gjennom det internasjonale banksamarbeidet møter vi den europeiske kooperative bevegelsen, som også har banker som en del av sitt virke. Cultura Banks fødselshjelper, den tyske GLS bank, er en kooperativ bank. Vi ser også at finansvirksomhet kan oppstå som en form for sosialt entreprenørskap, private initiativer som på forretningsmessige forutsetninger bidrar til å løse ulike problemer i samfunnet. BRAC bank i Bangladesh er et godt eksempel på dette. Mens det på den sydlige halvkule er naturlig at fattigdomsbekjempelse og sosial ulikhet står i fokus, får hensynet til miljøet ofte størst oppmerksomhet i Europa og Nord-Amerika.

Felles idégrunnlag

Bankene kan være svært forskjellige i sin organisasjonsform og opprinnelse. Det er derfor interessant å se

nærmere på hvilke grunnleggende ideer som binder disse bankene sammen på tvers av ulike kulturer og ideologier og ulike økonomiske forutsetninger. Både GABV (Global Alliance for Banking on Values) og FEBEA (Federation of European Ethical and Alternative Banks), de to organisasjonene der Cultura møter sine utenlandske venner, har i sine statutter fastlagt som grunnprinsipp at banken gjennom sin virksomhet skal bidra til en positiv utvikling av miljø og samfunn. I dag uttrykkes dette gjennom begrepet 'triple bottom line'; People, Planet, Prosperity, mennesker, miljø og en sunn og bæredyktig økonomi. Det er interessant i seg selv å se hvordan de samme grunnleggende ideene slår rot i samtlige verdensdeler, men utvikler seg ut fra lokalsamfunnenes aktuelle behov. Fokus på realøkonomi og nærhet til kunder og lokalsamfunnet er et annet fremtredende fellestrekk. Da de fleste bankene er relativt små, er det viktig at det internasjonale samarbeidet bidrar til større synlighet og styrke i bestrebelsene for å bedre rammevilkårene for små, lokale aktører i finansbransjen.

Les mer

FEBEA (Federation Européenne des banques Ethiques ET Alternatives), en non profit organisasjon opprettet i Brussel i 2001. Organisasjonen har 25 medlemmer, deriblant Cultura Bank (Norge), Ekobanken (Sverige) og Merkur Andelskasse (Danmark). www.febearg

GABV (Global Alliance for Banking on Values) er et internasjonalt nettverk av verdibaserte banker, grunnlagt i 2009. Bankene arbeider for å finne bærekraftige løsninger på globale problemer. I tillegg til å være et globalt nettverk for denne type banker er hensikten å skape mer oppmerksomhet om bærekraftige forretningsmetoder. Organisasjonen har 25 medlemsinstitusjoner, deriblant Cultura Bank (Norge) og Merkur Andelskasse (Danmark). www.gabv.org

Piketty dårlig forklart

Av Arne Øgaard

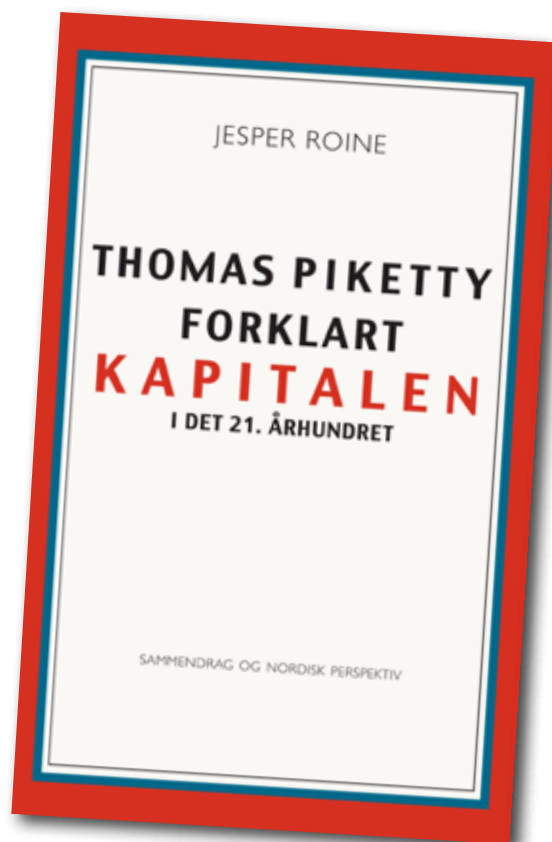
Thomas Pikettys bok *Kapitalen i det 21. århundre* har fått mye oppmerksomhet i de fleste europeiske land. Debatten har hovedsakelig dreid seg om i hvilken grad de rike har blitt rikere og de fattige fattigere, om kapitalinvesteringer har kastet mer av seg enn lønnsarbeid og om disse forholdene er et problem. Dette er forhold som også tidligere er blitt grundig belyst, jeg så ingen nye argumenter i debattene og fant derfor ingen grunn til å gi meg i kast med Pikettys store bok. Men da den svenske økonomens Jesper Roines utga en bok på 93 sider som hevdet å gi et sammendrag og et nordisk perspektiv på det store verket, så jeg en mulighet til få et hurtig innblikk i Pikettys arbeider. Roines bok inneholder en rekke grafer som understøtter Pikettys utsagn og også begreper og formler som disse grafene bygger på. Den gir en oversikt over hva Pikettys bok inneholder, men den gir liten forståelse av hvordan Pikettys bok kunne få så mye oppmerksomhet. Boken er mer en sammenfatning for økonomer enn en forklaring for andre

interesserte. I den norske avisen Klassekampen får denne boken en relativt hard kritikk fordi den overser de kontroversielle konfliktområdene i økonomifaget som ligger mellom linjene i Pikettys bok, og fordi den ikke får med Pikettys historiske perspektiv, som gjør økonomien til en forståelig fortelling. I Klassekampen påpekes det også at Jesper Roine er økonom, mens Piketty er politisk økonom og derfor arbeider ut fra et videre perspektiv.

Selv synes jeg den norske økonomen Leif Holbæk-Hanssen satte fingeren på det vesentlige punktet for mange år siden da han formulerte følgende lovmessighet: „Pengene er sosiale, de samles der det er mange av dem fra før.“ Piketty er opptatt av at pengenes antisosiale sosialitet må motvirkes av et skattesystem. Et spørsmål som imidlertid ikke er tatt opp i debatten er hvilket sosialt ansvar det medfører å være der pengene hopper seg opp. Hvilket ansvar har alle, og spesielt de med mye penger, for sitt forbruk og for hvordan formuene blir investert?

„Den gir en oversikt over hva Pikettys bok inneholder, men den gir liten forståelse av hvordan Pikettys bok kunne få så mye oppmerksomhet.“

Jesper Roine
Thomas Piketty forklart
Kapitalen i det 21. århundret, sammendrag og nordisk perspektiv
Spartacus 2014
ISBN: 9788243009165

Redd økoskulen!

Sogn Jord- og Hagebruksskule er Norges eneste heløkologiske landbruksskole. Der utdannes det agronomer, som lærer alt fra grønnsaksdyrking uten kunstgjødsel og sprøytemidler, til foredling og salg av økologiske produkter. Nå er skolen nedleggingstruet, og en nasjonal kronerulling må til for å sikre videre drift.

Tekst og foto: Spira Svendsen

Sogn Jord- og Hagebruksskule (SJH) ligger på den gamle prestegarden Aurdal i Aurland kommune. I gravhaugene på gården finnes det spor helt tilbake til 400 e.Kr. Gården ble prestegård i 1650, og SJH ble opprettet i 1917. Tidlig på 1980-tallet begynte skolen å legge om til økologisk drift. Skolegårdsbruket disponerer i dag 250 dekar fulldyrka jord og 100 dekar innmarksbeite. I tillegg er skolen med i et sameie av om lag 30 000 dekar utmark i fjellet. Som den eneste landbruksskolen i landet har SJH hele arealet Debio-sertifisert, altså økologisk godkjent. Gården har både kyr, geiter, sauer og hester. I skoleåret 2014–2015 går det 45 elever fordelt på to klassetrinn på skolen, hvorav seks er nett- og samlingsbasert.

Til tross for at SJH er landets eneste heløkologiske landbruksskole, er skolen nedleggingstruet. Skoleeier Sogn og Fjordane fylkeskommune vil bare betale 60 % av kostnadene til en lovpålagt utbygging for å møte dagens krav til byggestandard. Skolens venneforening har derfor satt i gang en storstilt kronerulling kalt Redd økoskulen! Aurland kommune har bevilget 5 millioner kroner, og nå mangler det ytterligere 12. Mange små initiativ er på trappene, i det som kan bli tidenes norske grasrotaksjon for berging av en økologisk landbruksskole. Kronerulling skal sikre undervisning i produksjon av økologisk mat i framtida. Venneforeningen oppfordrer derfor alle som støtter opp om skolen om å gi et økonomisk bidrag til kampanjen!

Kampanjen har kontonummer i Cultura Bank: **1254.20.79906**

Les mer om kampanje og venneforening her: **www.vennsjh.com**

Følg med på spennende oppdateringer på Facebook og Twitter: **reddokoskulen**

 SJH venneforening er kunde i **Cultura** Bank

Redd
økoskulen!

vennsjh.com

BINGN Praktisk nordisk utdanning i biologisk-dynamisk jordbruk – trenger også støtte!

På forrige side kunne du lese om Sogn- jord og hagebruksskole, som igjen er truet av nedleggelse. Til tross for at politikerne snakker varmt om økologisk landbruk, har denne skolen vært truet av nedleggelse utallige ganger, og med nåværende regjering kan det bli alvor. Skolen i Sogn har gitt verdifull overføring av kunnskap og erfaring innen økologisk jordbruk og også noe innsikt i det biologisk-dynamiske.

Økologisk jordbruk er en fellesbetegnelse på en rekke teknikker og tenkesett som har til felles at de prioriterer høyt å ivareta jordas fruktbarhet, det totale naturmiljøet og matvarekvaliteten. Inspirasjonen til det biologisk-dynamiske jordbruket ble gitt av Rudolf Steiner i 1924 og ble tidlig videreført av norske bønder, som nå gjennom mange årtier har opparbeidet seg erfaring med hvordan et slikt jordbruk kan drives under norske forhold. Det er viktig at denne erfaringen blir overgitt til yngre mennesker som vil dyrke jorda på en forsvarlig måte. Det biologisk-dynamiske jordbruket bygger på en helhetstenkning hvor dyr, planter og mennesker betraktes som en helhetlig gårdsorganisme. Dette er en tenkning som strekker seg videre enn det en lærer på offentlige skoler, men som vil være ufruktbar uten en grundig praktisk kunnskap og innsikt i moderne jordbruksvitenskap.

BINGN – 3 årig praksisbasert utdanning innen biologisk-dynamisk landbruk – startet opp i februar 2014 med 12 studenter fra de nordiske landene. Etterspørselen er stor, og det vurderes å starte nytt kull allerede februar 2015. Studentene følger 5 seminarer fordelt utover hele året på forskjellige steder i Norden. Godt kvalifiserte lærere fra det nordiske biologisk-dynamiske miljøet stiller gjerne opp og underviser, her er mye som skal læres for å kunne ta ansvaret for en gård. Jordsmonn, plantelære, økonomi, eieformer, meteorologi, astronomi, maskinlære ...

BINGN trenger venner – trenger deg!

Utdanningen er under oppbygging, og det tar tid å få en offentlig anerkjennelse, foreløpig er den juridisk forankret i Biologisk-dynamisk Forening i Norge. Den har til nå blitt storsinnet støttet av enkelte stiftelser i inn- og utland, slik at det første studieåret er finansiert.

Er du interessert i å støtte BINGN og disse unge fremtidens bønder med en månedlig sum eller et engangsbetrag, så gleder alle hjerter seg, ikke minst fremtidens hjerter. Utdanningen ønsker å bygge opp en fast venneklubb.

De ansvarlige lederne for prosjektet er Laura Klemme, Clemens Gabriel og Elizabeth Wirsching.

Innbetaling

Biologisk Dynamisk Forening
Kontonummer: 1254.05.04251 merket BINGN

Biologisk Dynamisk Forening
er kunde i **Cultura** Bank

Bærekraftig utvikling som forsvant

Jannike Østervold

Man legger ikke så lett merke til det når noe blir borte, enten det er ord i språket som går ut av bruk eller varer i butikkhyllene som blir borte fordi produsentene har lagt ned virksomheten. Men jammen er det rart at hele kapittelet om bærekraft kan forsvinne ut av nasjonalbudsjettet uten at det blir offentlig ramaskrik. I hvert eneste nasjonalbudsjett siden 2007 har et eget kapittel vært viet til bærekraftig utvikling. Så sent som i nasjonalbudsjettet for 2014 kunne man lese om hvordan utviklingen var for 17 utvalgte bærekraftindikatorer. Men i årets nasjonalbudsjett er både kapittelet og bærekraftindikatorene fjernet.

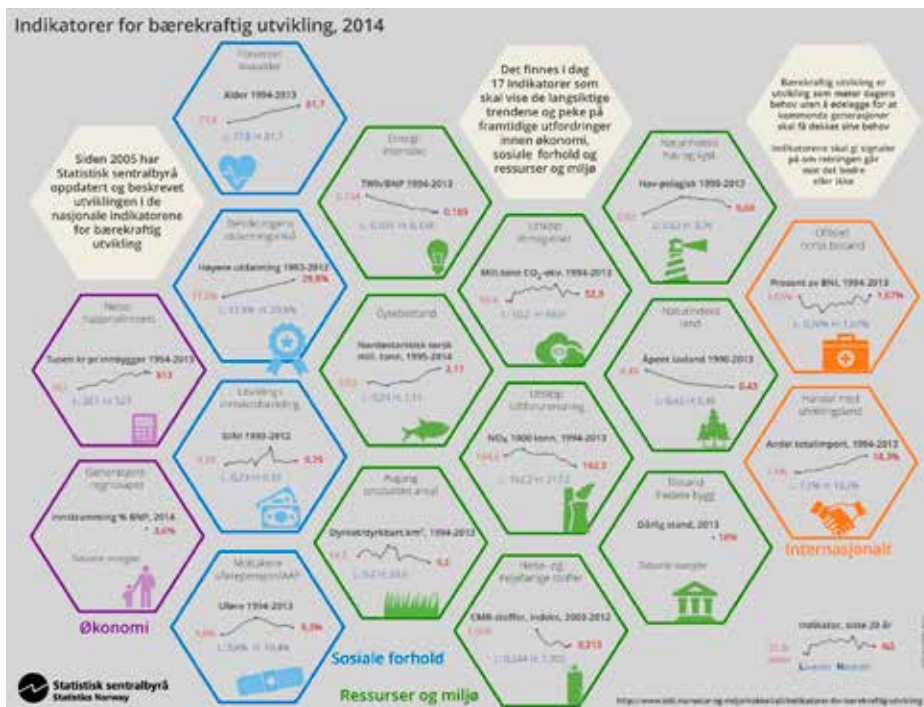
I 2005 anbefalte en offentlig utredning (NOU 2005:5) til Finansdepartementet at det utvikles et nasjonalt indikatorsett for bærekraftig utvikling. Tittelen på utredningen, Enkle signaler i en kompleks verden, peker på hvor viktig det er å løfte frem tall som fanger opp nye trekk ved utviklingen samtidig som de gir overblikk. Siden 2005 har Statistisk sentralbyrå laget indikatorer for bærekraftig utvikling. Det er i dag 17 indikatorer som skal vise langsiktige trender og peke på utfordringer innen økonomi, sosiale forhold, ressurser og miljø og internasjonal fattigdom. Listen omfatter netto nasjonalinntekt, generasjonsregnskapet, forventet levealder, befolkningens utdanningsnivå, utvikling i inntektsfordeling, mot-takere uførepensjon/arbeidsavklaringspenger, energi-intensitet, gytebestand nordøstatlantisk torsk, avgang produktivt areal, utslipp klimagasser, utslipp luftforurensning, helse- og miljøfarlige stoffer, naturindeks hav og kyst, naturindeks land, tilstand fredete bygg, offisiell norsk bistand, og handel med utviklingsland.

Ved å følge med på utviklingen i disse indikatorene over tid får vi et godt bilde av hvilken vei utviklingen går, hvor vi skal passe på og hvor vi kan se at tiltakene som blir

satt inn har hatt effekt. I et stort forskningsprosjekt har Statistisk sentralbyrå (SSB) og samarbeidspartnere sett på bruken av indikatorne i bærekraftpolitikken. De foreslo å få inn mer kunnskap om biologisk mangfold, og Naturindeks for Norge, som ble lansert i 2010, kom inn i indikatorlisten. Naturindeksen gir en bred oversikt over hvordan det går med biologisk mangfold av dyr og planter i forskjellige deler av naturen.

Når alt dette tas ut av nasjonalbudsjettet, går vi glipp av viktig informasjon, som burde være av interesse for alle, uansett politisk ståsted.

I en tid da både sivilsamfunn, næringsliv og media gir stadig mer oppmerksomhet til miljøproblemene er det ikke til å forstå at bærekraftsspørsmålet blir nedprioritert i nasjonalbudsjettet. Det er å håpe at dette er en glipp og at oppmerksomheten omkring dette blir så stor og plagsom for regjeringen at kapittelet kommer tilbake igjen i neste nasjonalbudsjett. Økonomisk vekst kan ikke skje raskere enn naturen tillater dersom vi skal ha en bærekraftig utvikling, og for å vite hva som er en bærekraftig utvikling, trenger vi kunnskap. Faren er at statistikerne og forskerne ikke lenger vil prioritere å bruke ressurser på å produsere og forbedre indikatorer hvis de ikke blir brukt. Bærekraftkapitlet må inn i nasjonalbudsjettet igjen!

Språk- og kultureise til Nice

Byvandring, matlagingskurs, alpelandbyer, kunstnerne Nice, aktiv hverdagsfransk.

15.–22. februar 2015

Franskurs for nybegynnere og viderekomne. Det er mulig bare å delta på kulturdelen av programmet.

www.francaisanice.e-monsite.com

www.facebook.com/groups/756001041077851

Påmelding innen 5. januar: tlf: 99 35 84 41 / 613 43 569, eller: yvonne.tonnaer@gmail.com

Foto: Mats Lignell

Din sparekonto kan gi barn utdanning!

Med en støttekonto for Redd Barna kan du spare penger og samtidig bidra til å gi barn utdanning.

Skole gir ikke bare barna beskyttelse, men også kunnskap til å unngå fattigdom, holde seg friske og få håp for framtiden. Redd Barna arbeider for å innfri alle barns rett til skolegang og forbedre kvaliteten på utdanningen som tilbys – også for de barna som er ekstra sårbare og vanskeligst å nå.

Utdanning redder liv – derfor sier vi at skole redder barna!

Ved hjelp av din sparekonto kan du gi barn muligheten til utdanning og en tryggere fremtid.

På www.cultura.no/reddbarna kan du åpne konto og få vite mer om hvordan kontoen fungerer. Du kan også ringe oss på telefon **22 99 51 99**.

Redd Barna

Cultura
Bank

ISSN 1399-7734/
Online: ISSN 1901-2020

Pengevirke 4/2014

Utgis av
Cultura Bank
www.cultura.no

Redaksjon

Arne Øgaard (redaktør)
arne.ogaard@steinerskolen.no

Jannike Østervold
jannikeo@cultura.no

Cultura Bank har et redaksjonelt samarbeid med Merkur Andelskasse i Danmark, som er medlem av Global Alliance for Banking on Values og drives etter prinsippene for social banking.

Layout

Martin Helbo, Pixels & paper
www.pixelpaper.dk

Oversettelse

Arne Øgaard

Opplag
4 200

Bladet utgis 4 ganger i året.
Neste gang mars/april 2015.

Frist

Bidrag til neste utgave kan sendes til
Pengevirke senest 16. januar 2015.

Tema neste nummer

Med inspirasjon fra FN's Year of soils - stoff knyttet til jord, jordbruk, økologi og distribusjon av økologiske produkter

Trykk

Scanprint A/S

Forside

Fra kurs i økolandsbydesign i Damanhur. Ryan og Leticia har reist rundt i Latin-Amerika de siste fire årene og dokumentert økosamfunn. De giftet seg i det underjordiske templet på kursets siste dag.
(se artikkel på s. 18)
Foto: Spira Svendsen

Holdninger og synspunkter som kommer til uttrykk i de enkelte artikler og innlegg, er forfatterne selv ansvarlige for. De er dermed ikke nødvendigvis uttrykk for redaksjonens synspunkter.

Pengevirke er trykt på RePrint papir, fremstilt av 50% resirkulerte fibre og 50% cellulosefibre. Papiret er Svane- og FSC merket.

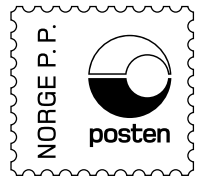
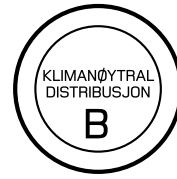

541 006

MIX
Papir fra
ansvarlige kilder
FSC® C009911

RETURADRESSE
Cultura Bank
Postboks 6800 St. Olavs plass
NO-0130 Oslo

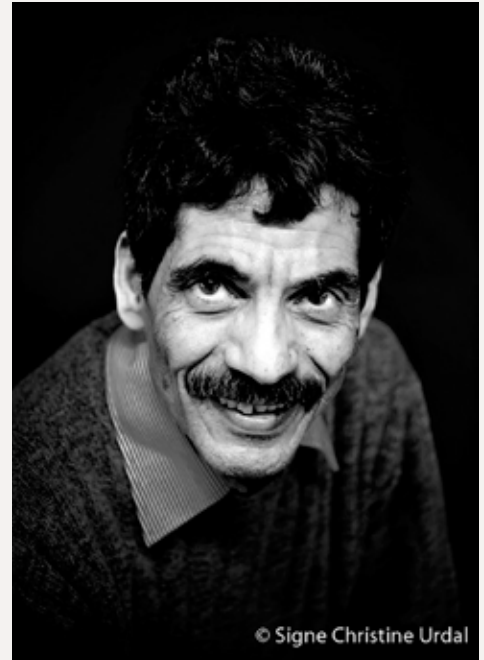

“Norsk PEN jobber for forfulgte forfattere og fengslede forfattere i hele verden, blant annet for meg. Jeg satt uskyldig fengslet med dødstraff, og PEN var en av de viktige aktørene som beskyttet meg mot bøddelen. De fikk meg ut av fengselet og til Stavanger som fribyforfatter.”

– Mansur Rajih
poet fra Jemen

Si hva du vil!

Ny støttekonto for Norsk PEN

I mange land blir skribenter, journalister og forleggere trakassert, forfulgt, overvåket og fengslet for å si sin mening. Norsk PEN ønsker å motkjempe dette, og med en støttekonto i Cultura Bank kan du støtte organisasjonen.

Slik fungerer kontoen:

- Du oppretter er PEN-konto på bankens nettsider eller i våre lokaler.
- Du får en årlig rente på kontoen slik som på en vanlig sparekonto.
- Norsk PEN mottar et årlig bidrag som tilsvarer 1,5 % av inntektene på kontoen.

Norsk PEN er den norske avdelingen av PEN International, verdens største skribent- og ytringsfrihetsorganisasjon, stiftet i 1921.

På www.cultura.no/norskpen kan du lese mer om kontoen og Norsk PEN og opprette konto. Du kan også ringe oss på telefon 22 99 51 99.

norsk p.e.n.

